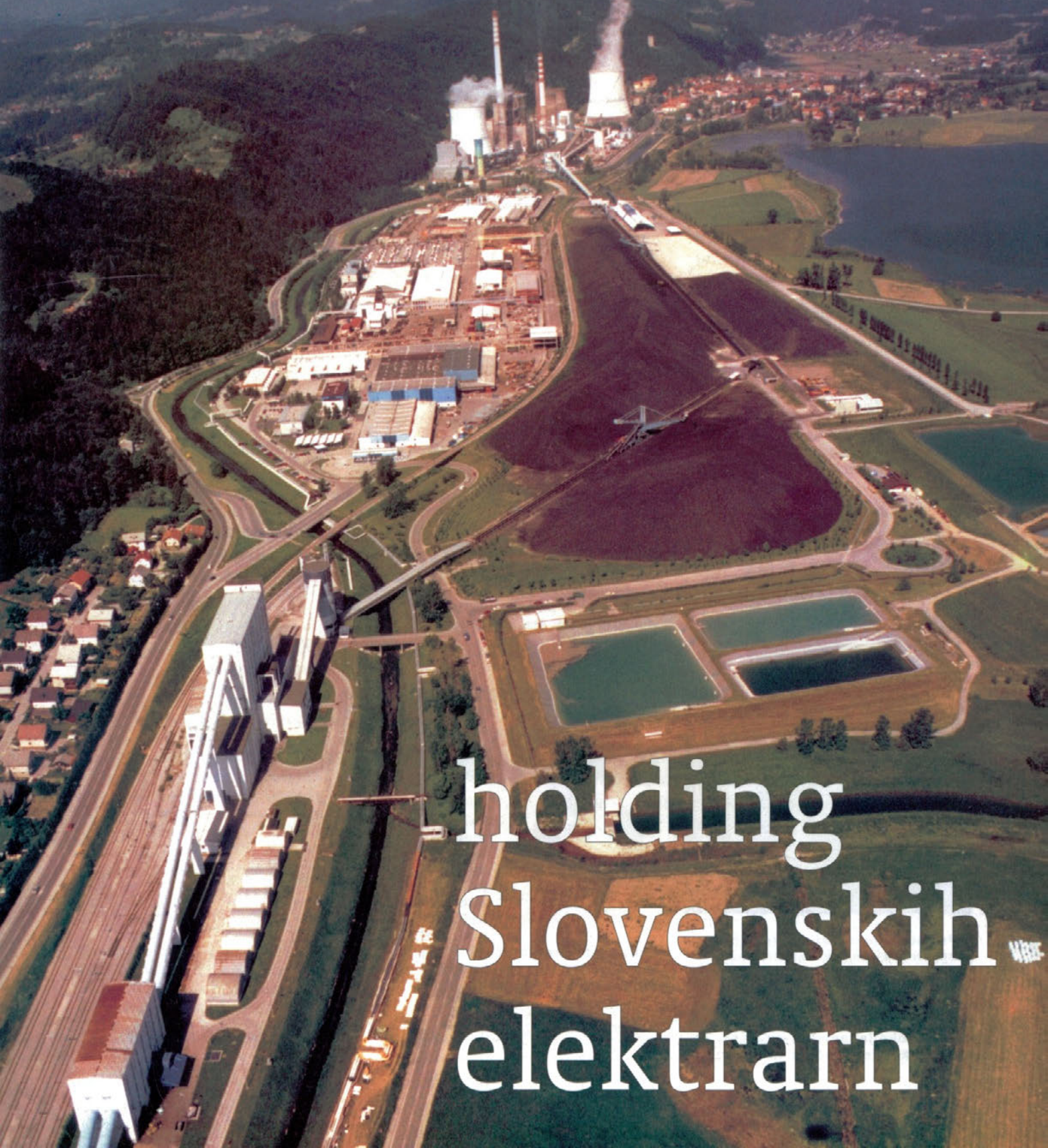


OSREBNJA
KNJIŽNICA
CELJE

Rудар

Časopis poslovnega sistema Premogovnik Velenje

september 2001,
številka 6, leto XXXV



holding
Slovenskih
elektrarn

VSEBINA

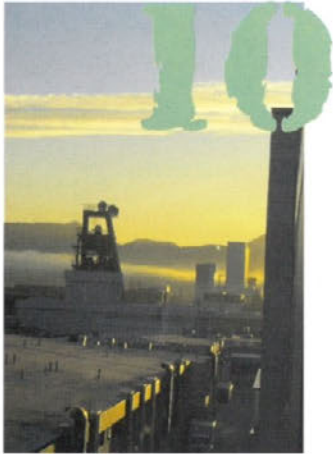
Časopis poslovnega sistema Premogovnik Velenje, september 2001, številka 6



foto: Hans Avberšek

Šaleški energetski bazen

- 4 Zakaj potrebujemo holding?
- 5 Zastopanje delavskih interesov
- 6 4. skupščina delniške družbe Premogovnik Velenje
- 7 Elektroenergetska bilanca Slovenije 2002-2006
- 8 Ekologija delovnega okolja
- 10 Odkop premoga v ustaljenem ritmu
- 11 Drtijsčica prebita
- 12 Pri delu z glavo in odprtimi očmi
- 14 Martine in Natašine sladke dobrote



V Premogovniku Velenje je več projektov, ki se tako ali drugače dotikajo varovanja človekovega okolja. Eni se nanašajo na varovanje zunanjega okolja, drugi pa na obvladovanje negativnih vplivov na delovno okolje jamskih delovišč. Za slednje deluje razvojna skupina.

4



Vlada Republike Slovenije je med drugim na svoji zadnji seji 26. julija sprejela akt o ustanovitvi družbe holding Slovenske elektrarne, d.o.o., ki združuje Dravske, Savske in Soške elektrarne, Termoelektrarno Brestanica in Šoštanj ter Premogovnik Velenje.

- 15 Pod Goro Oljko, v dolini Pake...
- 16 Na obisku pri Francu Založniku
- 18 Podzemna transversala - med Mežico in Žerjavom
- 22 Z mopedi Tomos po Balkanu
- 28 Zdravje

V poletnih mesecih vsaka proizvodnja zaradi dopustov poteka nekoliko drugače kot sicer in tako je bilo tudi v Premogovniku Velenje. Vendar se je konec avgusta odkopavanje premoga že vrnilo v ustaljen ritem, kar je potrdil tudi tehnični direktor mag. Marjan Kolenc.



12

Vemo, da je med vami še veliko sodelavcev, ki se vam pri delu porajajo ideje, kako delo poenostaviti, poceniti, ga narediti učinkovitejšega, varnejšega, lažjega. Z idejami na plan! Zgledi naj vlečejo!

Izdajatelj

Poslovni sistem Premogovnik Velenje

Uredništvo

Glavna in odgovorna urednica: Diana Janežič

Novinarka in lektorica: Dragica Marinšek

Oblikovanje: Ivo Hans Avberšek

Naslov: Uredništvo Rudarja, Partizanska 78, 3320 Velenje, tel. 03/5871-465, int. 18-15, fax. 03/5869-131

E-mail: Diana.Janezic@rlv.si, Ivo.Avbersek@rlv.si

Uredniški odbor

Božena Steiner, predsednica, Tatjana Krenker - gospodarsko področje, Marko Mavec - tehnično področje, Bojan Stropnik - razvojno področje, Jože Kožar - sindikat, Pavel Župevc - svet delavcev, Janja Juvan - IP HTZ, Mojca Ževart - ERICo, Metka Druks - Gost, Tomaž Pungartnik - Habit, Slavica Pogorelčnik - Kamnolom Paka, Milena Krofl - PLP, Miro Šitar - Telkom sistemi

Grafična priprava Naš čas, d.o.o. Velenje

Tisk SET Vevče

Naklada 4000 izvodov

Mesečnik Rudar prejemaajo zaposleni v poslovnem sistemu Premogovnik Velenje brezplačno. Davek na dodano vrednost po stopnji 8%. Poština plačana pri pošti 3320.

Holding

Vsake toliko prve strani časopisov napolnijo (vroče) teme o energetiki, ki poskrbijo, da ni sicer pregovornega poletnega mrtvila z novicami. Pred tremi leti se je celo poletje pisalo o odklopu električne energije iz JE Krško Hrvaški. Bil je to dogodek, ki je nato buril javnost še dolgo v jesen in ki je imel daljnosežne posledice. Te so trajale prav do letos, ko smo se s Hrvati uspeli dogovoriti za zakop bojne sekire. Od junija 2002 bodo znova prevzemali krško jedrsko energijo.

A to je bil le eden od dogodkov letos zelo pestre energetske tematike in eden od kamnov, ki so sestavili mozaik za pot do najpomembnejšega energetskega dogodka tega poletja: ustanovitve holdinga Slovenske elektrarne.

Energetski strokovnjaki in tisti, ki s(m)o življenjsko vpeti v energetiko, s(m)o si oddahnili in rekli: končno. Končno se je nekaj zgodilo, potem ko že dolgo vrsto let le razpravljamo, se prerekamo in nizamo ideje ter sestavljamo Nacionalni energetski program in ko po sprejetju energetskega zakona še tudi niso zagledali luč sveta mnogih potrebnih podzakonski akti.

Ko sta bila določena datuma odpiranja notranjega in zunanjega trga z električno energijo, smo ju navadni smrtniki pač vzeli na znanje. S pridržkom, da zagotovo ne bosta obveljala. Res se je zgodilo skoraj tako. Odpiranje zunanjega trga z električno energijo se bo zgodilo celo leto prej. 1.1. 2002 in ne 2003. Zato je bilo treba pohiteti z ustanovitvijo holdinga, organizacijske oblike proizvajalcev električne energije, ki bo zagotovila njihov skupni nastop na trgu, povečala konkurenčnost in poskrbela za reali-

zacijo načrtovanih naložb oziroma naložbe: verigo hidroelektrarn na spodnji Savi.

Odvijati se je začel sedmi scenarij študije o konkurenčnosti domačih proizvajalcev električne energije, ki jo je naročilo Združenje za energetiko pri GZS in ki so jo na zasedanju Slovenskega nacionalnega komiteja Svetovnega energetskega sveta predstavili februarja v Premogovniku Velenje. Ta scenarij za zagotavljanje uspešnosti delovanja sistema navaja 10 točk in posebej opozarja na pravočasnost (beri: hitrost) sprejemanja predlaganih ukrepov in njihovo sprejemanje v celoti.

V Premogovniku Velenje smo idejo o takšni organiziranosti energetskega sistema podprli, saj v njej skupaj s TE Šoštanj vidimo tudi svojo prihodnost in razvoj. Šaleška dolina je s tem znova dobila veljavo energetskega bazena, ki pridobi tretjino potrebne električne energije za Slovenijo. Kot tako velik proizvajalec električne energije, ki poleg tega "prispeva" tudi največ zaposlenih v holding, si, seveda, obeta s svojim predstavnikom v holdingu pametne odločitve in strateško načrtovanje.

Od kod bodo te odločitve prihajale - Ljubljane, Maribora... - je v tem trenutku najmanj pomembno. Električno energijo bomo še vedno pridobivali na Dravi, Savi, Soči, v Brestanici, Šoštanju in Velenju. In tja - upamo - se bodo stekali prihodki od njene prodaje.

Diana Janežič



Zakaj potrebujemo holding?

V klasični slovenski maniri je tudi ustanovitev holdinga Slovenske elektrarne, kot že toliko stvari pred tem, razdelila Slovenijo na prestolnico in provinco. Prelitega je bilo veliko črnila in povedano veliko besed o (ne)strinjanju s sedežem holdinga, bolj v skopih vrsticah pa se je pisalo in slišalo o vsebini, delovanju, poslanstvu, prednostih... holdinga, o tem, zakaj potrebujemo holding.



Kakorkoli, vlada Republike Slovenije je med drugim na svoji zadnji seji 26. julija sprejela akt o ustanovitvi družbe holding Slovenske elektrarne, d.o.o., ki združuje Dravske, Savske in Soške elektrarne, Termoelektrarno Brestanica in Šoštanj ter Premogovnik Velenje. Osnovni kapital holdinga je 220 milijard tolarjev. V vsakem od elektroenergetskih podjetij bo holding 79,5-odstotni lastnik. To je v bistvu največje podjetje v Sloveniji, a je v primerjavi s ponudniki električne energije iz Evrope pravi drobiž, saj ti tudi za polovico presejajo njegovo velikost.

Družba bo imela sedež v Ljubljani, kar je med strokovnjaki v elektrogospodarstvu dvignilo veliko prahu, saj je večina zagovarjala in pričakovala sedež v Mariboru. Za v.d. generalnega direktorja holdinga je vlada imenovala Draga Fabijana, direktorja HE Brestanica poleg njega pa bosta holding vodila še dva direktorja. Za celotno tričlansko **upravo** bo v septembru objavljen razpis.

Vlada je imenovala tudi **nadzorni svet** holdinga in v njem so: Radovan Tavzes, Robert Golob, Igor Kušar, Jasna Koljšek, Ivan Voršič, Lucijan Rejec in Darinka Mravljak. Robert Golob, državni sekretar za energetiko, je bil 21. avgusta imenovan za predsednika nadzornega sveta, Lucijan Rejec pa za njegovega namestnika.

Vlada je holding ustanovila predvsem iz treh razlogov. Prvi je zaradi zagotovitve **enotnega nastopa na tržišču** pri prodaji električne energije. S kapitalno povezavo bo namreč omogočeno optimalno nastopanje domačih proizvajalcev električne energije v pogojih odprtega trga. Enotni nastop zagotavlja večjo konkurenčnost zlasti pa učinkovitejše gospodarjenje kot do sedaj, ko so podjetja nastopala ločeno. Poleg tega se hidroelektrarne in termoelektrarne sistemsko dopolnjujejo v obdobjih pomanjkanja vode in večjega povpraševanja po električni energiji.

Drugi razlog je izvedba projekta **hidroelektrarn na spodnji Savi**. Koncesijska pravica za izrabo energetskega potenciala spodnje Save je dodeljena Savskim elektrarnam Ljubljana. A kar Savske elektrarne niso sposobne samostojno financirati projekta HE na spodnji Savi, je vlada ugotovila, da je izvedba omenjenega projekta možna le v primeru združevanja slovenskih podjetij za proizvodnjo električne energije. Vlada je tudi ugotovila, da je zaradi strokovnega kadra in izkušenj pri izvedbi tovrstnih projektov v Dravskih elektrarnah smiselno locirati sedež organizacijske enote za izvedbo in vodenje omenjenega projekta v Mariboru.

Tretji razlog za ustanovitev holdinga je **izboljšanje konkurenčnosti** proizvodnih podjetij. Proizvodnja slovenskih HE podjetij je odvisna predvsem od hidroloških pogojev, ki so v večji meri nepredvidljiva. Poleg tega v Sloveniji ni vodnih akumulacij za proizvodnjo vršne električne energije in sistemskih storitev, ki jih slovenski elektroenergetski sistem najbolj potrebuje. Tudi raziskave o položaju slovenskih proizvajalcev na odprtem evropskem trgu električne energije so pokazale, da je edina smotrna rešitev v njihovi integraciji.

Kako ustanovitev holdinga in njegov pomen za Premogovnik Velenje komentira direktor dr. Franc Žerdin?

Dr. Žerdin: "V podjetjih elektrogospodarstva in premogovništva Slovenije smo že kar nekaj let iskali možnosti, kako na eni strani povečati konkurenčnost pri prodaji električne energije, na drugi strani pa omogočiti nadaljnji razvoj in ne stagnacijo ali celo ukinjanje domače proizvodnje po odprtju trga z električno energijo. Združevanje podjetij, ki proizvajajo električno energijo, in Premogovnika z dolgoročno definirano vizijo obratovanja v holding, je posledica ugotovitev v študiji, ki smo jo naročili prek Združenja za energetiko. Po njej lahko slovenska proizvodna energetska podjetja dolgoročno preživijo samo, če

se med sabo povežejo, če optimirajo proizvodne zmogljivosti ter predvsem stroške poslovanja, če organizirano nastopajo na trgu z električno energijo in če bodo, to je najbolj pomembno, sposobna proizvajati električno energijo po konkurenčnih cenah.

Prepričan sem, da bomo združeni v holding močnejši, da bomo v resnici imeli več možnosti na trgu z električno energijo in bomo tudi lažje kot doslej uveljavljali interes po optimalni proizvodnji premoga v Premogovniku Velenje kot tudi po bolj stabilni proizvodnji električne energije v Termoelektrarni Šoštanj."

Rudar: "Kaj za Premogovnik Velenje pomeni ustanovitev holdinga glede višine proizvodnje premoga, cene?"

Dr. Žerdin: "Da je v holding vključen tudi Premogovnik Velenje, je za nas vsekakor pomembno, saj sta že kar nekaj let naša proizvodnja in poslovni rezultat odvisna predvsem od proizvodnje električne energije v Termoelektrarni Šoštanj ter od cenovnih pogojev, v katerih deluje slovenski elektroenergetski sistem. Medsebojna soodvisnost je skoraj 100-odstotna.

Prepričan sem, da bomo v holdingu imeli možnost neposredno vplivati na pomembne poslovne odločitve, povezane tudi s proizvodnjo premoga v našem premogovniku, kot sem prepričan tudi, da bomo skozi optimiranje velikosti proizvodnje podjetij v holdingu znali dokazati, da je naša cena lahko nižja, če je proizvodnja ustrezno visoka in če je dolgoročno stabilna."

Rudar: "Kaj pomeni ta ustanovitev za delovanje in razvoj Poslovnega sistema Premogovnik Velenje?"

Dr. Žerdin: "Na to vprašanje je odgovor nekoliko težje dati, saj organizacijska in kapitalska struktura holdinga še nista dovolj natančno razdelani. Zagotovo bo potrebno tudi v prihodnje obvladovati stroške programa pridobivanja premoga, to pa bo pomenilo stopnjevanje pritiska na hčerinska podjetja za čim večjo osamosvojitve oziroma na povečevanje prihodka izven Premogovnika.

Na drugi strani bo treba in bo mogoče najti možnosti za plasiranje storitev in proizvodov podjetjem v holdingu. Podobna vprašanja, kot ste ga postavili meni, se postavljajo tudi v drugih podjetjih, povezanih v holding, zato bo vodstvo te družbe moralo znati definirati nekakšen poenoten recept, kako na tem področju delovati naprej."

Rudar: "Ali bo v organih upravljanja holdinga tudi kakšen predstavnik iz Šaleške doline oziroma konkretno iz Premogovnika Velenje?"

Dr. Žerdin: "Pomembno bi bilo, da bi v upravi holdinga deloval tudi kdo iz Šaleške doline, saj sta nenazadnje Premogovnik in Termoelektrarna po številu zaposlenih pa tudi po velikosti proizvodnje daleč največji podjetji v njem. Razgovori o tem intenzivno potekajo in bodo zaključeni v septembru, ko bo komisija imenovala upravo holdinga."

Rudar: "Za konec - ali lahko komentirate tudi sedež holdinga v Ljubljani in proteste iz Maribora?"

Dr. Žerdin: "Že velikokrat sem povedal, da zame ni primarno vprašanje sedeža holdinga. Pomembno pa se mi zdi, da novo nastala družba čimprej začne kvalitetno izpolnjevati poslanstvo, zaradi katerega je bila ustanovljena, saj nas bo sicer odpiranje trga z električno energijo prehitelo. Seveda ima veliko prednosti, če je sedež družbe lociran v mestu, kjer je stičišče informacij. Ker smo si Slovenci izbrali Ljubljano za glavno mesto, je to stičišče trenutno pač tam."

Diana Janežič

Zastopanje delavskih interesov

Medtem ko se formirajo organi vodenja holdinga Slovenske elektrarne, d.o.o., so z akcijo začeli tudi predstavniki delavcev, ki jih je v novem holdingu več kot 4000. Za enotno obliko delovanja se dogovarjajo sindikati, oglasili pa so se tudi sveti delavcev.

Sestavljena je bila iniciativna skupina za konstituiranje sveta delavcev kapitalsko povezanih družb v holding Slovenske elektrarne in pozvala predsednike svetov delavcev vseh šestih družb v holdingu k razpravi.

Tako po pozvali predsednike svetov delavcev v Dravskih elektrarnah Maribor, Savskih elektrarnah Ljubljana, Soških elektrarnah Nova Gorica, Termoelektrarni Brestanica, Termoelektrarni Šoštanj in Premogovniku Velenje, da pri članih svetov delavcev, ki jih vodijo, povprašajo za njihov interes skupnega delovanja. Poslali so jim tudi že predlog dogovora o delovanju začasnega sveta delavcev vseh šestih kapitalsko povezanih družb.

Svet delavcev Premogovnika Velenje se je na izredni seji sestal 27. avgusta in prisotni člani so bili enotni, da morajo delavci naše in vseh drugih petih družb sodelovati pri upravljanju holdinga že od vsega začetka. Podprli so predlog iniciativne skupine po oblikovanju **časnega sveta delavcev**, ki ga sestavljajo predsedniki svetov delavcev. Ti naj bi poskrbeli za pridobitev ustreznih aktov o ustanovitvi holdinga, za pripravo predloga o številu članov sveta delavcev holdinga iz posameznih družb, pri čemer bi upoštevali velikost družbe (število zaposlenih in višino združenega kapitala) ter nato oblikovali svet delavcev holdinga in predstavnike delavcev v Nadzorni svet holdinga. Poleg tega bi člani začasnega sveta delavcev pripravili ustrezne dogovore o sodelovanju delavcev pri upravljanju holdinga ter o sodelovanju s sindikati.

Člani sveta delavcev Premogovnika Velenje so v razpravi ob vsem predlaganem poudarili, da bo v holdingu iz Premogovnika Velenje največje število zaposlenih in da je to vsekakor treba upoštevati pri proporcionalnem razdeljevanju števila predstavnikov v svetu delavcev holdinga.

Sklep te izredne seje sveta delavcev je bil, da člani soglašajo s sodelovanjem pri nadaljnjih pogovorih o ustanavljanju sveta delavcev in da pristopimo k oblikovanju začasnega sveta delavcev. V njem bo naš predstavnik predsednik sveta delavcev Premogovnika Velenje Pavel Župevc.

Podobni pogovori o sodelovanju potekajo tudi med sindikati, ki so reprezentativni v vseh šestih družbah.

Diana Janežič

4. skupščina delniške družbe Premogovnik Velenje

V sredo, 18. julija, je bila 4. skupščina delniške družbe Premogovnik Velenje, javnega podjetja za pridobivanje lignita.



V zakonitem roku ni bilo nasprotnih predlogov na predlagane sklepe uprave in nadzornega sveta družbe. Tako je bilo po izvolitvi delovnih teles sprejeto letno poročilo za leto 2000 z mnenjem revizorja in sprejet je bil tudi sklep o ugotovitvi in pokritju izgube za leto 2000. Izguba v letu 2000 znaša 460.093.227,21 SIT in je v celoti pokrita iz rezerv in ustreznega revalorizacijskega popravka rezerv na dan 1.1. 2001.

Osnovni kapital družbe je razdeljen na 2.726.935 delnic, na skupščino pa je bilo prijavljenih 2.070.808 delnic v lasti Vlade Republike Slovenije (75,94%), 345.494 delnic v lasti Infond-Zlat, pooblaščenice investicijske družbe, d.d. (12,67%), 29.237 delnic v lasti Slovenske odškodninske družbe, d.d. (1,07%), 69.852 delnic v lasti Kapitalske družbe pokojninskega in invalidskega zavarovanja, d.d. (2,56%), 18.260 delnic v lasti Kapitalske družbe Prvega pokojninskega sklada Republike Slovenije (0,67%), 92.655 delnic v lasti ID Kmečka družba, d.d. (3,40%), 11.230 delnic v lasti Kmečke družbe Holding, d.d. (0,41%). Vse to znaša skupaj 2.637.536 prijavljenih delnic oziroma 96,72%.

Na podlagi pisne odstopne izjave so delničarji sprejeli odstop članice nadzornega sveta, predstavnice delničarjev Jolande Veršič, odpoklicali so člana nadzornega sveta Matjaža Cerovca in Braneta Žerdonerja. Za člane nadzornega sveta, predstavnike delničarjev do konca mandatnega obdobja pa so bili izvoljeni Djordje Žebeljan, Dragan Martinšek in Bojan Škarja.

Za pooblaščenico revizijsko družbo za leto 2001 so imenovali družbo KPMG SLOVENIJA d.o.o., management, consulting in revizija.

Kot sredi najhujše zime

Termoelektrarna Šoštanj je v letošnjem avgustu pokrivala skoraj polovico potreb po električni energiji v Sloveniji, sicer pa je poraba elektrike v Sloveniji v prvi polovici avgusta vedno najnižja v letu. Dan je dolg, ljudje so na dopustih v tujini, industrija pa zaradi kolektivnih dopustov porabi manj elektrike.

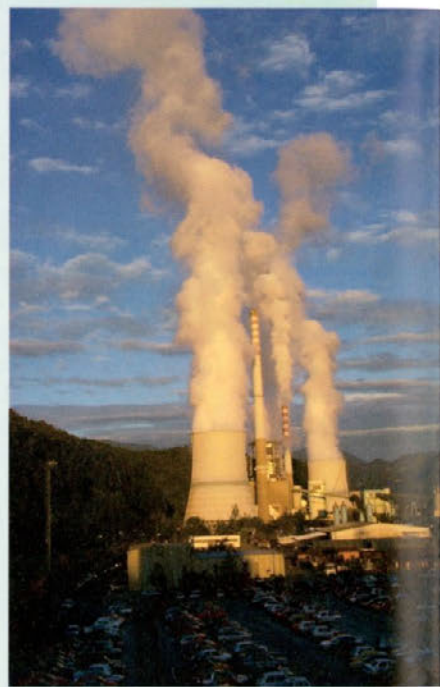
Skoraj neverjetno je, kako hitro se lahko spremeni elektroenergetska situacija v tako majhnih sistemih, kot je Slovenija. Letos je slovenski odjem elektrike dosegel svoj minimum 12. avgusta, ko smo potrebovali le dobrih 22 GWh električne energije, 15. avgusta pa dobrih 23 GWh. Poraba ob delavnikih v tednu od 13. do 19. avgusta se je gibala med 12 in 28 GWh. V TE Šoštanj sta od petih blokov obratovala le dva, vsi drugi so bili v hladni rezervi. Proizvajali so le od 5,5 GWh 12. avgusta do 9,25 GWh 17. avgusta.

Velika sprememba se je nakazovala že v tednu od 12. do 17. avgusta. Zaradi suše so se nižali pretoki rek in s tem proizvodnja hidroelektrarn, zaradi premajhnega pretoka Save in s tem zmanjšane možnosti hlajenja pa je nižala proizvodnjo tudi NE Krško.

20. avgusta je poraba v Sloveniji skočila na skoraj 30 GWh in 23. avgusta je bila že skoraj 32 GWh. Pri tem je proizvodnja hidroelektrarn še naprej padala, nuklearna elektrarna je zmanjševala moč na manj kot 80 odstotkov, TE Trbovlje je bila v remontu, v popolni zaustavitvi pa tudi Toplarna Ljubljana.

Težišče preskrbe Slovenije se je tako v trenutku preneslo na TE Šoštanj, kjer so pričeli obratovati prav vsi bloki. Proizvodnja se je dvignila na 14,5 GWh, delež v pokrivanju slovenskih potreb po električni energiji pa je z 21 odstotkov 13. avgusta narasel na **46 odstotkov 23. avgusta**. Tako stanje se je nadaljevalo tudi v zadnjem tednu avgusta in se bo še v septembru, če ne bo dežja. TE Šoštanj bo vse do takrat obratovala s polno močjo kot sredi najhujše zime, s tem pa dokazovala svojo sposobnost obratovati z maksimalno močjo takrat, ko jo najbolj potrebujemo.

Spet se je pokazalo, kako občutljiv je slovenski elektroenergetski sistem in kako se trenutno obilje lahko v nekaj dneh spremeni v pomanjkanje.



Elektroenergetska bilanca Slovenije za obdobje 2002 - 2006

Vlada RS se je na svoji seji 26. julija seznanila s predlogom okvirne količinske elektroenergetske bilance za obdobje od leta 2002 do 2006. Bilanca je sestavljena na podlagi ocene potreb odjemalcev, ocene o možnem obsegu proizvodnje, prenosa in distribucije kakor tudi uvoza in izvoza električne energije, narejene na podlagi podatkov in projekcij, s katerimi razpolaga upravljalec prenosnega omrežja Javno podjetje Elektro Slovenija, d.o.o.

Vlada je tudi sprejela sklep, da je treba v prihodnjem letu zaradi spremenjene situacije pri oskrbi Slovenije z električno energijo, ki je nastopila ob razrešitvi spora s Hrvaško glede Nuklearne elektrarne Krško, sprejeti kratkoročne in srednjeročne ukrepe za zagotovitev zanesljivosti oskrbe z električno energijo.

Vlada je naložila upravljalcu prenosnega omrežja in organizatorju trga, da do konca letošnjega septembra pripravi in izvedeta vse potrebne ukrepe, ki bodo skladno z okvirno količinsko elektroenergetsko bilanco zagotovili zanesljivost oskrbe z električno energijo in najbolj ugodno ceno električne energije za končne porabnike.

V uredbi o načinu izvajanja gospodarske javne službe prenosa električne energije in gospodarske javne službe upravljanja prenosnega omrežja je vlada zadolžena, da mora zaradi postopnega odpiranja trga z električno energijo do 1. 1. 2003 upravljalcu prenosnega omrežja (JP ELES) določiti kvoto električne energije, ki jo le-ta mora prodajati na organiziranem trgu z električno energijo. Zato je ministrstvo naročilo upravljalcu prenosnega omrežja, da skladno s podatki, s katerimi razpolaga, na osnovi energetskega zakona pripravi okvirno količinsko energetska bilanco do leta 2006, ki naj bi zagotavljala zanesljivo in kakovostno oskrbo neposrednih odjemalcev in distribucijskih podjetij na prenosnem omrežju Slovenije.

V letu 2002 se bo zaradi uspešno rešenega statusa Nuklearne elektrarne Krško bistveno spremenila struktura virov za proizvodnjo električne energije v Sloveniji. Po drugi strani je Slovenija odprla notranji trg z električno energijo in najkasneje 1.1. 2003 bo odprla tudi zunanji trg z električno energijo. To pa pomeni, da so slovenski proizvajalci izpostavljeni neposredni tuji konkurenci, ki jo omejujejo samo tehniške zmožnosti slovenskega prenosnega omrežja.

Narejena je bila raziskava trga z električno energijo glede na tehnične in komercialne omejitve, ki kaže, da je Slovenija iz izvoznika električne energije postala njen uvoznik. To pomeni, da bi v naslednjem letu že morali dopustiti uvoz električne energije na osnovi bilateralnih pogodb in ne samo uvoz, skladen z uredbo o prenosu električne energije, ki uvoz omejuje na upravljalca prenosnega omrežja, in to za prodajo na organiziranem trgu. Po drugi strani pa odpiranje trga z električno energijo za tuje ponudnike brez učinkovito izvedene in vpeljane koncentracije jedra slovenske proizvodnje lahko pomeni prevelik

cenovni in socialni šok za celotno slovensko gospodarstvo. Vlada se dobro zaveda, da je brez konkurenčne cene električne energije za gospodarstvo posebej za določene panoge ogrožena njihova konkurenčnost.

Rezultat izvedenih ukrepov bo večplasten. Po eni strani bo omejil dominanco slovenskih proizvodnih podjetij, ki bi v primeru primanjkljaja električne energije na trgu lahko svoj položaj izkoristila za nekontroliran dvig cene, po drugi strani pa bodo ti ukrepi zagotovili konkurenčno ceno električne energije za slovensko gospodarstvo.

Zbiranje ponudb za uvoz energije

Ministrstvo za okolje in prostor je v Uradnem listu RS 24. avgusta razpisalo predčasno zbiranje ponudb tujih ponudnikov za uvoz električne energije, saj bo ta delno sproščen že s 1. januarjem 2002. Razpis bo trajal predvidoma 30 dni. Na njem lahko sodelujejo vsi upravičeni odjemalci, ki se bodo izkazali z veljavno predpogodbo s tujim dobaviteljem. Razpis je izvedel ELES v sodelovanju z Borzenom, zato se vsi zainteresirani z vprašanji lahko obračajo neposredno na ti dve instituciji.

Sicer je Republika Slovenija 15. aprila 2001 formalno odprla trg z električno energijo. S tem so upravičeni odjemalci, to so vsi, ki po priključni moči presegajo 41 kW, pridobili možnost proste izbire dobavitelja električne energije. V skladu z Energetskim zakonom začne veljati prosta izbira za vso električno energijo, proizvedeno v Sloveniji, takoj, medtem ko ostaja uvoz do 1. januarja 2003, zaradi postopnosti pri uvajanju trga, v rokah ELES-a in pod nadzorom Vlade RS. Vlada svoje ukrepe prilagaja trenutni in napovedani situaciji na področju oskrbe z električno energijo v skladu z elektroenergetsko bilanco.

Ta prvi korak k odpiranju slovenskega trga tuji konkurenci naj bi hkrati pripomogel tudi h konkurenčnim cenam električne energije za slovenske porabnike.

Ekologija delovnega okolja

V Premogovniku Velenje je več projektov, ki se tako ali drugače dotikajo varovanja človekovega okolja. Eni se nanašajo na varovanje zunanjega okolja, drugi pa na obvladovanje negativnih vplivov na delovno okolje jamskih delovišč. Razvojno skupino, ki se ukvarja s slednjimi, vodi Zdenko Lah, svetovalec direktorja, v njej pa so še Branko Fošner, Vinko Kotnik, Robert Lah, Bogdan Makovšek, Dejan Radovanič, Stanko Zagoršek in Zmago Žibert.



Zdenko Lah

Kot je povedal Lah, gre pri tem projektu za obvladovanje delovnega okolja na odkopnih deloviščih v jami. "Ta so zaradi visoke produktivnosti pri pridobivanju premoga obremenjena s premogovim prahom kot posledico intenzivnega prezračevanja zaradi razplinjevanja le-teh. V večjih koncentracijah se pojavljajo predvsem ogljikov dioksid z vplivom na počutje delavcev in metan, ki je nevaren zaradi eksplozivnosti.

Razvojna skupina se je v začetni fazi lotila razreševanja problema premogovega prahu z vidika analize že znanih metod. Močenje prahu je ena najbolj znanih metod, ki pa je uspešna pri manjših hitrostih zračnih tokov. Pri hitrostih, ki so prisotne na naših deloviščih, pa zmes omočenega prahu potuje vzdolž odkopa v izstopno progo, kjer je dodatno obremenjujoča vlaga tako za ljudi kot za opremo," je povedal Lah.

Obstajajo tudi metode mehanskega zajemanja prahu z zato prirejenimi sesalnimi elementi in cikloni za odlaganje praha. Takšna oprema zavzame precej prostora in je običajno namenjena zaprtim transportnim sistemom. Za učinkovit zajem profila pa bi seveda bila njena velikost prevelika ovira, možna lokacija pa v smernih progah,

kar ne bi razrešilo problema na odkopnih deloviščih.

"Zaradi navedenega smo se problema zmanjševanja premogovega prahu na deloviščih lotili pri vzrokih zanj. To je pri povečanih koncentracijah jamskih plinov, ki zahtevajo intenzivnejše prezračevalne tokove. Zasnova ideje je v zajemanju plinov in odvajanju le-teh, kar bi pomenilo manjše delovne koncentracije in s tem tudi proporcionalno manjše količine zraka za prezračevanje. Količina premogovega prahu seveda ostane nespremenjena, je pa zaradi nižjih hitrosti zraka z vlaženjem prah lažje obvladljiv.

Izvedli smo poizkus zajemanja plinov v zadnjem delu odkopnega delovišča v križišču z izstopno progo. Rezultati so pokazali, da smo glede na moč sesalnega agregata uspešno razplinili to področje. Glede na procentualna razmerja plinov oziroma koncentracij pa smo ugotovili tudi to, da ta del delovišča ni osnovni vir zaplinjevanja. Obvladljiv je zadnji del podporja, kjer so hitrosti zraka manjše pa tudi izrivi iz starega dela po predvidevanjih intenzivnejši. Obenem je to prostor med ščitom in stojkami, ki ni namenjen posadki na odkopu.

Od novega dela se bo zato pri poizkusu razmejil s platnemi-

mi pregradami na okoli 30 m odkopa, s čimer bomo ustvarili odplinjevalni koridor z zato prirejenimi odvajalnimi cevmi. Pričakujemo, podobno kot pri prvem preizkusu, procentualno zmanjšanje obremenjenosti z jamskimi plini in s tem možne manjše prezračevalne količine. Eden od pomembnejših vodil naše razvojne skupine so preproste rešitve, ki bi delovni proces na odkopih čimmanj obremenjevale."

V zvezi z močenjem praha pa je Lah še pojasnil: "V preseku odkopov obstajajo prostori, kjer so hitrosti zraka tudi zdaj manjše. Prostor nad stropnikom podporja, ki je z zdrobljenim premogom eden glavnih generatorjev praha, je že takšen. V ta namen smo v stropnike podporja vgradili visokotlačne vodne šobe, ki bodo pred točenjem stropa in med procesom brizgale vodo v ta z zdrobljenim premogom in prahom napolnjeni prostor.

Učinek je lepljenje praha na večje kose premoga, preostanek vodnega filma pa ne sme biti obremenjujoč za posadko na odkopu. Preizkus bomo izvajali v jami Pesje," je dejal Lah in nato omenil še, da postaja tudi ideja o podaljšanju delovnih dni in odkopov vse bolj aktualna glede na vse bolj

Močenje prahu je ena najbolj znanih metod, ki pa je uspešna pri manjših hitrostih zračnih tokov.



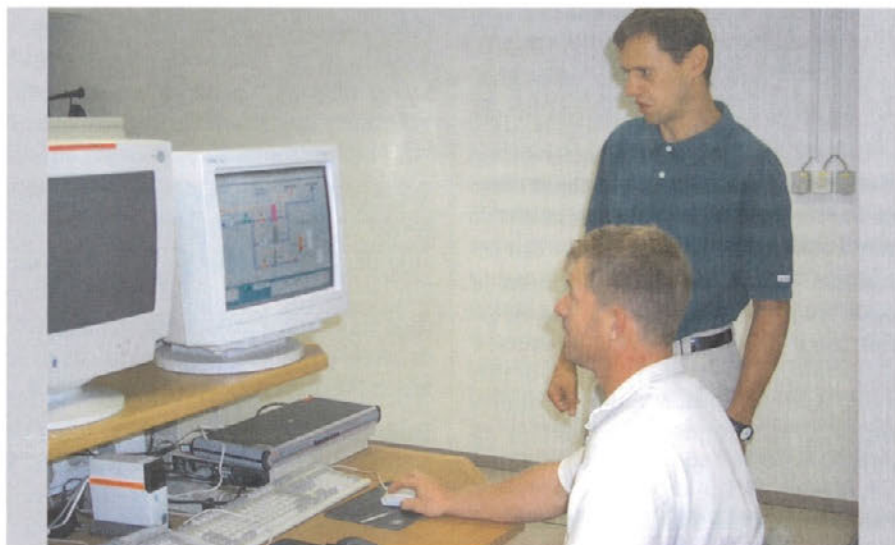
Stropnik podporja z vgrajeno visokotlačno vodno šobo-zgoraj, računalniški nadzor porabe energentov-spodaj

stroge zahteve na omenjenem področju. Tako podaljšanje odkopne fronte kot tudi delovnega časa odkopavanja v letnem merilu bi ob primerni organizaciji dela lahko razbremenila plinsko stanje v smislu manj intenzivnega odkopavanja (manj ton na meter odkopne fronte) in bolj ugodnega časovnega povprečka (enaka količina ton na daljše časovno obdobje).

“Za učinkovito reševanje navedene tematike bo potrebno vse predlagane rešitve postaviti na skupni imenovalec, saj le povezane rešitve lahko dajo skupaj rezultat, ki bo resnično prispeval k izboljšanju delovnega okolja na odkopnih deloviščih,” je o projektu varovanja delovnega okolja povedal Zdenko Lah.

Energetsko varčno podjetje

Zdenko Lah vodi tudi razvojno skupino, ki se ukvarja s projektom Energetsko varčno podjetje. V njej so še Branko Fošner, Miran Komljenovič, Rajko Pirnat in občasno drugi, ki se srečujejo s to tematiko. “Ta projekt ni nov in ga v Premogovniku izvajamo že skoraj desetletje, smo ga pa v preteklem letu postavili kot razvojni projekt. Pri projektu smo bolj operativno naravnani, naš osnovni namen pa je zmanjšati porabo energentov: to je električne energije, toplotne energije, komunalne vode, komprimiranega zraka in hidravlične energije.



Letni stroški za te energente so blizu 800 milijonov SIT, kar samo po sebi potrjuje pomembnost njihovega obvladovanja. Poleg organizacijskih ukrepov so seveda investicije v sodobnejšo opremo in opremo za nadzor najpomembnejši elementi uspešnega dela. Največje učinke smo dosegli na področju električne energije in toplotne energije, kjer so ustrezni organizacijski ukrepi podprti s prirejeno računalniško opremo prinesli v zadnjih desetih letih že 300 do 400 milijonov SIT prihranka.

Na področju obvladovanja energentov so največji pozitivni premiki v začetnem delu, ko z investicijami in primernimi organizacijski-

mi ukrepi hitro obvladamo večji del možnih prihrankov. Nadaljnja pot pa je bistveno težja, saj se investicije vračajo skozi daljše obdobje, ekonomski izračuni rentabilnosti v podjetju pa včasih tega že ne dopuščajo.

Področje komprimiranega zraka je eno od tistih, ki bolj izstopa pri naših aktivnostih, zato smo že pred časom postavili sodobno kompresorsko postajo na področju hčerinskega podjetja IP HTZ, trenutno pa je v zagonu projekt obnove glavne kompresorske postaje. Ta projekt vodi Marjan Lampret, vodja Klasirnice.

Pri porabi komunalne vode so bili pomembni ukrepi z namestitvijo kontrolnih števecv, delne ureditve instalacij in boljši nadzor nad delom Komunalnega podjetja Velenje. Pri tem je Miran Komljenovič opravil pomembno vlogo. Večina vozlišč je povezana v računalniški nadzor pretoka vode, kar

omogoča nadzor in hitro lokacijo okvar v sistemu.

Hidravlični mediji, ki so vezani bolj na jamsko področje, so povezani s pripravo ustrezne kvalitete in sodelovanja s proizvajalci, pomembno pa je, da se medij s povratnimi vodi vrača v hidravlična črpališča.

Kot sem dejal na začetku, smo pri projektu energetsko varčnega podjetja predvsem operativni, spremljamo pa vse novosti, ki jih poizkušamo uporabiti tudi pri nas. Tako je to pri projektu izrabe toplote izstopnega jamskega zraka, ki ga vodi Marjan Lampret. Realizacija projekta pa je planirana za obdobje 2001 - 2002,” je sklenil Lah.

Diana Janežič

Največje učinke smo dosegli na področju električne energije in toplotne energije, kjer smo v zadnjih desetih letih prihranili med 300 in 400 milijonov SIT.

Odkop premoga v ustaljenem ritmu

V poletnih mesecih vsaka proizvodnja zaradi dopustov poteka nekoliko drugače kot sicer in tako je bilo tudi v Premogovniku Velenje. Vendar se je konec avgusta odkopavanje premoga že vrnilo v ustaljen ritem, kar je potrdil tudi tehnični direktor mag. Marjan Kolenc.

Rudar: "Kako je potekalo odkopavanje premoga v poletnih mesecih?"

Kolenc: "V poletnih mesecih je zaradi manjšega števila zaposlenih na deloviščih načrtovanje dela vedno drugačno kot sicer. Zato smo letos načrtovali precej krajšo odkopno fronto, kar posledično pomeni manjšo količino odkopanega premoga. Tako sta v juliju delovala le dva odkopa, eden v Pesju in eden v južnem krilu, v avgustu pa smo zaradi daljšanja odkopa v Pesju imeli samo en odkop. To je prineslo nizko proizvodnjo, le okoli 10.000 ton na dan."

Rudar: "Količine odkopanega premoga so bile manjše, premoga pa je na deponiji kljub temu veliko!"

Kolenc: "Tako je. Odkop na jugu je dajal ravno toliko premoga, kot so ga dnevno porabili v TE Šoštanj, zato se deponija čez poletje ni veliko zmanjšala. Še največ so ga porabili v avgustu, ko Premogovnik Velenje ni delal ves teden."

Rudar: "S septembrom so se moštva popolnila. Kako načrtujete odkop v naslednjih mesecih?"

Kolenc: "Jasno je, da moramo do konca leta odkopati načrtovano količino premoga. Tako je v prihodnjih mesecih, to je v okoli 80 delovnih dneh, treba odkopati še okoli milijon in pol ton premoga, kar je dokaj zahtevna naloga. V obratovanje se vključuje nova odkopna fronta, to je odkop v Škalah, in pri normalni proizvodnji z vseh odkopov naj ne bi bilo nobenih težav za zagotavljanje načrtovane količine premoga."

V septembru in v prvi polovici oktobra bodo delovali trije odkopi, nato zaključijo z delom odkop v južnem krilu, kar bo dokaj velik izpad, saj ta odkop daje zelo dobro proizvodnjo. Po potrebi bomo proti koncu leta vključevali še nov odkop v južnem krilu na koti 90 B."

Rudar: "Toliko o količinah, kakšna pa je kakovost premoga na teh odkopih?"

Kolenc: "Kvaliteta premoga je bila dosedaj izredno dobra. Obratovala sta odkopa v južnem krilu, kjer je premog zelo dober, in odkop v Pesju, kjer je na odkopu D premog najboljši kar ga sploh imamo v jami."

Za naprej se napoveduje precej slabša kurilna vrednost premoga, sploh ker bo velik delež proizvodnje prihajal iz jame Škale, kjer je premog slabše kvalitete."

Rudar: "Poletni meseci so lahko kritični tudi glede varnosti pri delu. So bile letos kakšne posebnosti?"

Kolenc: "Kar se tiče nezgod pri delu, letos posebnosti ni bilo, je pa bilo nekaj več ogrevov oziroma smo zabeležili dva ognja v tednu, ko smo bili prosti. To gotovo ni dobro, lahko pa smo zadovoljni, da ni bilo dogodkov, ki bi poslabševali varnost pri delu, negativno vplivali na zdravstveno stanje delavcev ali na požarno varnost."

Diana Janežič

PROIZVODNJA JUNIJ 2001

OBRAT	PROIZVODNJA			+ VIŠEK na osn. nač.	- PRIMANJ. na mes. nač.	ODSTOTEK		DOSEŽEN POVPREČEK
	osn. nač.	mes. nač.	doseženo			na osn. nač.	na mes. nač.	
PRELOGE	165.000	180.000	198.290	33.290	18.290	120,18	110,16	9.915
PESJE - ŠKALE	231.000	80.000	93.540	-137.460	13.540	40,49	116,93	4.677
PRIPRAVE	20.000	20.000	17.170	-2.830	-2.830	85,85	85,85	859
PREMOGOVNIK	416.000	280.000	309.000	-107.000	29.000	74,28	110,36	15.450

PROIZVODNJA JULIJ 2001

OBRAT	PROIZVODNJA			+ VIŠEK na osn. nač.	- PRIMANJ. na mes. nač.	ODSTOTEK		DOSEŽEN POVPREČEK
	osn. nač.	mes. nač.	doseženo			na osn. nač.	na mes. nač.	
PRELOGE	150.000	180.000	184.350	34.350	4.350	122,90	102,42	9.218
PESJE - ŠKALE	225.000	80.000	93.370	-131.630	13.370	41,50	116,71	4.669
PRIPRAVE	19.000	20.000	16.180	-2.820	-3.820	85,16	80,90	809
PREMOGOVNIK	394.000	280.000	293.900	-100.100	13.900	74,59	104,96	14.695

Drtijščica prebita

Po izkopanih 900 m vodnega rova Drtijščica so se rudarji Premogovnika 25. julija prebili na površino. Za to so morali izkopati več kot 15.000 m^3 hribine, vgraditi prek 200 ton jeklenega ločnega podporja, 4.800 kosov panelov in prek 3.000 m^3 brizganega betona.



Dnevni napredki pri izkopu in podpiranju so bili od 1,2 m/dan v najtežjih razmerah, pa do 7,2 m/dan v dobrih geomehanskih razmerah. Povprečni napredek je znašal 4,2 m/dan. Vodni rov Drtijščica bo v končni izvedbi dolg 935 metrov, z notranjim premerom 3,8 metra bo zagotovljen pretok vode tudi ob največjih padavinah, končan pa bo vodni rov še septembra letos.

Vodni rov Drtijščica je namenjen za razbremenjevanje večjih količin meteornih vod iz doline Radomlje v dolino Drtijščice. Zaradi nove avtoceste po dolini reke Radomlje - iz Lukovice proti Trojanam - se je namreč površina razlivalnega območja bistveno zmanjšala in s tem povečala možnost poplavljanja. Končna izvedba projekta vodnega rova Drtijščica, vključno z vtočnim objektom in zadrževalnikom na iztoku, bo zagotovila maksimalno varnost pred poplavami na tem območju.

Premogovnik Velenje se je predvsem zaradi velikih izkušenj pri izgradnji podobnih objektov prijavil na javni razpis za izvedbo del. Variantna rešitev, ki jo je ponudil v sodelovanju z glavnim no-

silcem del SCT, d.d., je bila izbrana leta 1999 in predlagana tehnična rešitev je predvidela izgradnjo vodnega rova na popolnoma mehanizirani način izkopa in podgrajevanja z armirano betonskimi paneli.

Start pripravljanih del je bil v juliju leta 2000, prve metre podzemnega izkopa pa so izvedli že v začetku septembra. Delovne razmere so bile v začetku izredno težke in nepredvidljive, kajti treba je bilo premagovati odseke, na katerih so bili večji vdori vode in blata. Z dobrim sodelovanjem med izvajalsko ekipo Premogovnika, projektno organizacijo TUING, d.o.o. in nadzorno službo DDC so vse težave uspešno rešili.

Z izdelavo vodnega rova Drtijščica je znova potrjeno, da domači izvajalci dobro obvladujejo predorogradnjo za potrebe avtocestnega programa. SCT, ki je glavni izvajalec del na tem odseku avtoceste, je v povezavi z velenjskimi ru-

darji na zanesljivi poti, da v dogovorjenih rokih zaključi dela pri Krašnji in preda ta težko pričakovani odsek avtoceste v uporabo.

Po preboju na površino pa se dela pri vodnem rovu Drtijščica nadaljujejo. Rudarji izdelujejo zaključek rova v dolžini 38 metrov z delnim površinskim vkopom. "Do točke preboja smo prišli po naši običajni rudarski metodi, to je z mehaniziranim vgrajevanjem armirano-betonskih panelov," je povedal Ivan Pečovnik, projektant tehnologije. "Od preboja naprej pa je bil s projektom predviden obsežen površinski vkop z utrjenimi brežinami in portalnimi stenami. Z inovativnim rudarskim pristopom pa smo tudi ta del izkopali z našim napredovalnim strojem GPK in izvedli podpiranje z jeklenimi loki in gradbeno mrežo. Na ta način smo zmanjšali poseg v naravno okolje - gre za obdelovalne kmetijske površine - in zmanjšali stroške."

V končni fazi del pri vodnem rovu Drtijščica bodo rudarji vgrajevali panele pod postavljeno ločno podporje ter poskrbeli za hidroizolacijo odprtih površin s tunnelsko PVC folijo in brizganim betonom, kot je razvidno iz fotografij na levi.

Dragica Marinšek
Diana Janežič



Pri delu z glavo in odprtimi očmi

Večina tistih, ki ste zaposleni v Premogovniku Velenje in delate v Novih Prelogah, vas vsak dan vidi tole tablo ali pa ste jo že gotovo videli, ko ste šli skozi lamparno. Vas je kaj zbadla v oči? Vas na njej kaj moti?



Če vas, ste se pri sebi gotovo razjezili, kako narobe je marsikaj napisano in se vprašali, zakaj kdo napak ne popravi. Ali pa ste pomislili, da bi zamenjavo te in podobnih številnih tabel z napačnimi napisi - ali preprosto zato, ker so zastarele - v prezivnici in drugih prostorih prijavili kot koristen predlog? No, zdaj v tem ne morete več biti prvi, kajti to je že storil Edi Burič, zaposlen v Hidrogeološki službi Premogovnika Velenje.

Pa je to le eden od koristnih in inovacijskih predlogov, ki jih je podal. Če se vam ta zdi smešen, naiven, celo malenkosten, vam lahko naštejemo še tri njegove predloge, ki se vam bodo zagotovo zdeli bolj resni. A vedite, domala vsi zametki velikih odkritij, novosti, izboljšav, so bili na začetku smešni, neumni, neuresničljivi. Zato pa imamo danes avtomobil, radio, telefon, hladilnik, televizor in številne druge pripomočke, ki se nenehno dopolnjujejo, izboljšujejo.

Pa nazaj k Ediju Buriču. Trije od njegovih štirih predlogov so realizirani, torej se uporabljajo. Prvi je **zaščita konektorjev**, ki se v jamah Premogovnika in predorih uporabljajo na merskih sidrih in so občutljivi na atmosferske vplive, agresivne substance in prah.

Burič je predlagal zaščito konektorja s serijsko izdelano elektro razvodnico, kakršna se uporablja pri nadometnih instalacijah, pred tem pa še zalitje konektorja z dvokomponentno Colpoly smolo. Zaščita je popolna in se je povsem obnesla pri gradnji predora



Edi Burič

Ločica in v jamah Premogovnika. Postopek namestitve takšne zaščite je preprost, lahko se opravi na terenu in ne v laboratoriju kot prej, stroški pa majhni.

Drug realiziran predlog se nanaša na **namestitev rozet na mersko cev ekstenziometra**, s katerim merijo premike v hribini. Na mersko cev namestijo merske obročke, ki morajo biti v razdalji natančno 50 cm. Pri potiskanju cevi v vrtino se ob trenju obročki premikajo in tako onemogočajo merjenje. Burič je

predlagal, da na mersko cev med obročke namestijo rozete, ki preprečujejo premikanje obročkov ter zmanjšujejo trenje med cevjo z obročki in steno vrtine.

Tretji predlog se nanaša na **način vgradnje geotehnične opreme** v panele. Pri podgrajevanju s paneli v nekatere panele vgrajujemo merilnike specifičnih deformacij. Dosedaj je bilo vgrajevanje teh merilnikov v panele zapleteno in dolgotrajno, poleg tega pa je bilo treba pri transportih panelov z vgrajenimi merilniki paziti, da se ne poškodujejo kabli merilnikov, ki visijo iz panelov. Še posebej je bilo treba na poškodbe kablov paziti pri vgradnji teh panelov. Po vgradnji panelov so bili omenjeni kabli zaščiteni s precej velikimi škatlami, ki so jih delavci pri napredovanju in razstreljevanju nehote poškodovali.

Po Buričevem predlogu sedaj že pri izdelovalcu panelov IGEM vgradimo merilnike s prirejeno pušo, v katero so speljani kabli merilnikov in jih je možno pred, med in po vgradnji panela meriti prek konektorjev. Pri transportih in vgradnjah ni potreben nadzor varovanja kablov, mehanskih zaščit kablov ni več, vgradnja v obratu IGEM pa traja četrtno prej potrebnega časa. Posebna prednost je tudi, da pri napredovanju delovišč paneli z vgrajenimi merilniki ne ovirajo dela.

Vemo, da je med vami še veliko sodelavcev, ki se vam pri delu porajajo ideje, kako delo poenostaviti, poceniti, ga narediti učinkovitejšega, varnejšega, lažjega.



Na manjši sliki levo pripravljena puša za vgradnjo kabla merilnika, na večji sliki vgrajeni merilniki v panel



Rozeta, nameščena na mersko cev ekstenziometra, ki preprečuje premikanje merskih obročkov.



Konektor, zaščiten z elektrorazvodnico in zalit s smolo.

Pri vseh treh predlogih je bilo za njihovo realizacijo porabljenega sorazmerno malo denarja, zato pa so v veliki meri izboljšali tehnologijo ter olajšali in poenostavili delovne postopke, učinkovitost dela pa je večja, saj je potrebnih za iste postopke manj delavcev in časa.

Tako Edo Burič. Vemo, da je med vami še veliko sodelavcev, ki se vam pri delu

porajajo ideje, kako delo poenostaviti, poceniti, ga narediti učinkovitejšega, varnejšega, lažjega. Z idejami na plan!

Čakajo vas v Službi za realizacijo poslovnih idej oziroma v njenem oddelku za inovacije, ki ga vodi Peter Hudournik. Najdete ga v pisarni št. 202 ali po telefonu 21-06.

Diana Janežič

Kako zavreti inovacije in kreativnost

Biti pesimist. Pridigati. Moralizirati. Soditi. Kritizirati. Videti le napake. Zlohотно interpretirati. Stalno oporekati. Ugovarjati. Negativno reagirati. Diskreditirati. Zanicati uspehe. Biti ciničen. Terjati prezgodaj popolnost. Popravljeni. Odvzemati odgovornost. Biti avtoritaren. Se jeziti.

Zastrahovati. Biti nepozoren. Vzdrževati distanco. Ne biti pripravljen poslušati. Ne participirati. Zahtevati dokaze. Postaviti vse pod vprašaj. Zaslisevati. Ne spodbujati. Ostali "mrtev hladen". Biti nestrpen. Iskati majhne napake. Presekati besedo. Izžarevati dolgčas. Dominirati. Ukazovati. Vse urediti in razvrstiti. Groziti. Poostriži straže in previdnostne ukrepe. Zahtevati. Očitati. Žaliti. Postavljati ultimite. Smešiti. Biti malo-dušen.

Kako spodbujati inovacije in kreativnost

Biti optimist. Vztrajati na pozitivnih vidikih. Pričakovati dobre rezultate. Se truditi, da bi razumeli. Se izogibati prezgodnjim ocenam. Potegniti ugodne zaključke. Vse storiti, da bi uspeli. Biti prožen. Sprejeti negotovost. Se učiti iz napak. Biti diplomat. Prepoznati dobre lastnosti posameznika. Ne kaznovati. Sprejeti iskanje, poskušanje. Poslušati. Pokazati zanimanje. Strinjati se. Nuditi oporo. Sprejemati. Komunicirati. Spodbujati. Sodelovati. Biti na voljo. Biti konstruktiven. Skupno razmišljati. Deliti tveganje. Zaupati v druge. Verjeti v uspeh. Spodbujati sodelovanje drugih. Poenostavljati jezik. Govoriti kot enak enakemu. Odpraviti hierarhične odnose.

Martine in Natašine sladke dobrote

Konec junija sta Turistično društvo Velenje in Gorenje Gostinstvo organizirala v hotelu Paka razstavo tort. Sodelovalo je 9 slaščičarskih mojstrov, med njimi tudi slaščičarki Marta Pirečnik in Nataša Ocepek iz podjetja Gost, d.o.o.



S svojo zanimivo torto "TRC Jezero" sta navdušili komisijo in prejeli prvo nagrado za izvirnost in okus. Po razstavi so od torte ostale le fotografije.

Marta in Nataša delata v slaščičarni v Restavraciji Klub, kjer pečejo pecivo za vse lokale podjetja Gost in tudi zunanje naročnike. Marta se je za slaščičarko začela učiti leta 1967 pri nekdanji dobro znani slaščičarski družini Movh v Šoštanju. Leta 1976 je prišla k Družbeni prehrani, današnjemu Gostu.

Natašo je za peko slaščic navdušila prav Marta, ki jo pozna od malih nog. Najprej je končala gospodinjsko-kmetijsko šolo v Avstriji, nato pa triletno slaščičarsko šolo v Mariboru. Vmes je hodila na prakso k Movhu in tam opravila tudi pripravništvo. Z Marto sta uigran tim, kar je tudi pri izdelovanju slaščic zelo pomembno.

Koliko tort, potic in kosov drobnega peciva je Marta dosedaj spekla, ne ve. "Gotovo gredo številke v tisoče. Spomnim se, da smo včasih v obratu Družbene prehrane, kjer se je skuhalo veliko malic, kosil in večerij, spekli tudi

ogromno peciva. Ob neki prireditvi smo morali v treh dneh speči 8000 krofov. Pa marsikatero soboto po 40, 50 tort. Na dan sem porabila od 700 do 1000 jajc."

Obe, Marta in Nataša, v svojem delu uživata. Kako tudi ne, saj pravzaprav ustvarjata unikatne izdelke, ki gredo v slast. Če bi imeli nekoliko več prostora v slaščičarni in nekoliko več časa, bi bilo še prijetneje. "Najin prostor je prehodni in zelo majhen, zato sva včasih prav na tesnem s prostorom za pripravo slaščic. Tudi časovna stiska je vedno precejšnja, ampak ker se z Natašo zelo dobro razumeva, sva prilagodljivi in potrpežljivi, nama vsak delovni dan hitro mine in postoriva, kar je treba," hiti povedati Marta.

To je tudi videti v vitrini Restavracije Klub, kjer je vsako jutro na pladnjih več vrst svežega peciva. Pa kar hitro skopni. Veliko ga pojedjo šolarji, ki prihajajo po malice, osebe pa pozna že tudi stalne obiskovalce restavracije, ki po obroku obvezno stopijo še k vitrini in kupijo pecivo za domov. Največ prodajo kremnih rezin. Vse vrste peciva je mogoče kupiti tudi po naročilu in Marta in Nataša z veseljem naredita kakršnokoli pecivo po želji stranke.

Njuna knjiga receptov je v vseh teh letih postala tako obilna, da vseh še niti preizkusili nista. Ker nimata dovolj časa, tudi ne eksperimentirata z novimi okusi in kombinacijami sestavin, zato pa se ob posebnih priložnostih posebej potrudita pri krašenju tort.

Tako je bilo tudi z v uvodu omenjeno torto za tekmo-

vanje. "Prepuščeno je bilo najini domišljiji, da nekaj narediva," pravi Marta. "Izvirna se mi je zdela zamisel za torto, ki bi predstavljala TRC Jezero. Ker je Gost hčerinsko podjetje Premogovnika Velenje, sva ob restavracijo Jezero, Turistično jezero in naselje Kunta-kinte 'postavili' rudarsko svetilko in znak matičnega podjetja. 'Zasadili' sva še nekaj drevja in slika je bila popolna. Navdušila je komisijo, poleg tega pa je bila torta, sadna sicer, tudi najboljša po razrezu. Prav je namreč, da se ocenjujeta tudi razrez torte in njen okus," strokovno razlaga Marta. In hitro doda, da prvega mesta niti najmanj nista pričakovali, sta ga pa bili zelo veseli. Pa tudi sprejema pri direktorju Gosta Martinu Steinerju, ki jima je nekaj dni kasneje čestital in ju obdaril s praktičnim darilom.

Takšna tekmovanja in srečanja slaščičarjev pogrešata. Tudi na državnem nivoju se poklicno slaščičarji ne srečujejo pogosto. Želeli bi se izpopolnjevati v svojem poklicu, si nabirati izkušnje in jih predajati drugim, se spoznavati z novimi surovinami, recepti, izvirnimi idejami. Za začetek bi bilo dobro, če bi vsaj v Šaleški dolini imeli vsako leto srečanje in tekmovanje slaščičarjev, menita obe mojstrici sladkih dobrot.

Če ste iznajdljivi, danes ni težko speči lepe torte. Skočite do prve samopostrežne trgovine in nakupite škatle s sestavinami za torto: testo, praški za kremo, za okras, umetne rožice... Težje je biti ustvarjalen z naravnimi sestavinami. Speči rahlo biskvitno testo, skuhati kremo, iz oblikovalne mase narediti okrasje, nabrizgati obrobo torte. To Marta in Nataša početa že veliko let v svoje zadovoljstvo in zadovoljstvo uživalcev njenih sladkih dobrot.

Diana Janežič



Marta (levo) in Nataša sta neumorni pri ustvarjanju sladkih dobrot.

Pod Goro Oljko, v dolini Pake, leži vasica, njej ni enake

Tako se začneja pesem, ki bo 57 mladim iz vseh koncev Slovenije zagotovo ostala v spominu. Kakor jim bo v spominu ostalo Šmartno ob Paki, v katerem so kot udeleženci 13. raziskovalnega tabora za študente Zoisovega sklada preživeli teden počitniških dni. Kot že šest let poprej, je tabor tudi tokrat pripravil Inštitut za ekološke raziskave ERICO Velenje.

Mladi raziskovalci, ki so se udeležili tabora, so lahko sodelovali kar v 15 skupinah, ki jih je vodilo 24 mentorjev. Poleg desetih raziskovalcev z ERICa (mag. Emila Šterbenka, Matjaža Šaleja, Klemna Kotnika, Boštjana Pokornega, Andreja Glinška, Janeza Kozinca, Zorana Pavška, dr. Marte Svetina, Jelke Flis, Mojce Ževart), Igorja Vebra iz Premogovnika Velenje in Davida Geršaka iz IP HTZ je vodstvo tabora k sodelovanju povabilo še 12 mentorjev. Tako jim je tudi letos uspelo pripraviti kvaliteten interdisciplinarni tabor, ki je v tednu dni prinesel precej zanimivih rezultatov.

V skupini za arhitekturo so pod vodstvom Roka Polesa in Špele Janežič dokumentirali (fotografirali, izmerili, skicirali, zbrali podatke od informatorjev) izbrane spomenike arhitekturne dediščine, etnologi pa so proučevali, kako so Šmarčani živeli v obdobju pred in po 2. svetovni vojni ter kako so se s spreminjanjem razmer spreminjale njihove prehranske navade. Seveda jih je še posebej zanimalo, kakšni so bili običaji ob praznikih in ob pomembnih življenjskih dogodkih, z običaji pa so se srečevali tudi člani skupine za ljudsko glasbo in ples, ki so s pomočjo 16 informatorjev zabeležili kar 164 ljudskih oziroma ponarodelih pesmi. S preteklostjo sta se ukvarjali še dve skupini - skupina za starejšo in skupina za novejšo zgodovino. Prvi so si za nalogo zadali analizo krajevnih, ledinskih in domačijskih imen ter proučitev gradu Pakenštajn, odkrili pa so tudi lokaliteto gradišča na Malem Vrhu. Drugi so se posvetili predvsem upravno-politični organiziranosti območja današnje občine Šmartno ob Paki v zadnjih petdesetih letih in razvoju tovarne Gorenje. Bio-

logi so se tokrat posvetili pticam. Opazovali so jih v vseh, za območje Šmartnega značilnih življenjskih prostorih, in popisali 49 vrst ptic. Ena od skupin se je ukvarjala s problematiko malih onesnaževalcev reke Pake med izlivom Lokoviškega potoka v Pako in izlivom Pake v Savinjo. Odvzeli so 12 vzorcev vode, ki so jih analizirali v ERICO-vih laboratorijih. Tam so se nekaj časa mudili tudi člani skupine za kemijo okolja, ki so v laboratorije prinesli vzorce zemlje, saj so skušali ugotoviti onesnaženost površinskega sloja tal. Razlog za tovrstno onesnaženost je lahko intenzivno kmetijstvo, razvitem le-tega v občini Šmartno ob Paki pa so v svoji raziskavi ugotavljali geografi. Geologi so izdelali geološko karto obravnavanega območja in pridobili podatke za dopolnjevanje katastra površinskih kopov. Na taboru je delovala tudi skupina, ki je spoznavala in odkrivala naravne znamenitosti občine. Znamenitosti so opisali in fotografirali ter opravili nekatere meritve (npr. debeline in višine dreves), ugotovili pa so, da je območje zelo slikovito, zanimivo in vredno ogleda.

Večina naravoslovno usmerjenih skupin je zbirala podatke, ki bodo uporabni pri programu varstva okolja Lokalna agenda 21 za občino Šmartno ob Paki. K vzdušju na taboru in k njegovi širini pa so veliko prispevale gledališka, plesna in likovna delavnica ter novinarska skupina. Gledališčniki in plesalke so za udeležence tabora in njihove goste pripravili zanimiva nastopa, likovniki pa so ob koncu tabora pripravili razstavo svojih izdelkov iz gline.



Če bi radi o taboru zvedeli več, ste vabljeni, da si ogledate spletne strani (www.ericco.si/tabor2001), ki so jih poleg taborskega časopisa Veseli Martin in TV dnevnikov, pripravljali člani novinarske skupine. Na spletu boste med drugim našli fotografije, ki pričajo, da tudi na letošnjem ERICOvem taboru družabnih dogodkov ni bilo malo. Spoznavni večer, skupinski ogled nogometne tekme med ekipama Šmartnega in Mure, koncert ERICOvega "hišnega benda Bunch of Idiots s prijatelji", košarkarska tekma med mentorji in raziskovalci, karaoke, krst novincev, Taubijev golaž (ki ga vsako leto kuha direktor ERICa, mag. Franc Avberšek), nočni pohod na Goro Oljko, županov pršut in županovo vino (dobrotnika sta bila velenjski in šmarški župan), zaključna prireditev - to so bili pripravljene in v tedenskem urniku tabora načrtovani dogodki, zgodilo pa se je še veliko spontanega, zabavnega in prijetnega.

Mladi so se na taboru resnično dobro počutili. Ves čas so bili dobre volje pa tudi delavni. V Šmartnem ob Paki so jih lepo sprejeli, ob zaključku tabora pa so bili župan, Ivan Rakun, ravnatelj šole Bratov Letonja, ki je gostila mlade raziskovalce in njihove mentorje, Bojan Juras, in občani Šmartnega ob Paki enotnega mnenja. Bili so veseli, da je 13. raziskovalni tabor potekal v njihovem kraju in raziskovalcem so povedali, da so prihodnje leto vsekakor spet zelo dobrodošli. Avgusta 2002 bo v Šmartnem namreč 14. raziskovalni tabor. Takrat bodo raziskave zaključene in gotovo se bo nabralo dovolj gradiva, da bodo udeleženci obeh taborov kraju v zahvalo za gostoljubje poklonili zanimivo publikacijo, kot so to storili tudi po taborih v Belih Vodah, Vinski Gori in Velenju.

Mojca Ževart

*Franc Založnik, izmenovodja, zaposlen v profitnem centru HTZ
Storitve, proizvodnja, varovanje*

Kar si zamislim, dosežem.

AVTOMEHANIČAR "Izučil sem se za avtomehanika in kot avtomehanik sem delal pri Feromotu v Mariboru. Avtomobili so takrat bili pojem in tudi mene so prevzeli. Kar nekaj let sem si služil kruh s popraviljanjem avtomobilov..."

BRKI "Veliko let sem imel brke in tudi brado sem nosil. Potem pa sem se kar čez noč odločil za spremembo in tako imam sedaj s tem manj dela in še bolj higiensko je."

CEZLAK "To je moj rojstni kraj. Rodil sem se 1949. leta, v družini nas je bilo šest otrok, vsega skupaj pa nas je v družini živelo enajst, ker sta z nami živela še strica. Bilo je tako lepo, da bi se v tista leta še povrnili, če bi se dalo. Odraščal sem v zavetju družine, v zavetju mame in tako pridobil največje bogastvo, kar je mogoče. Oče je bil kamnosek, kar je precej trdo delo. Vodomet v Beogradu, podstavek Kidričevega spomenika v Ljubljani, spomenik žrtev fašizma v Gracu, vse to je delo mojega očeta in bratov. Na Pohorje se rad vračam, tudi k mami, ki še živi."

ČAS "Kratki so dnevi, vse prehitro mineva. Ali pa smo si naložili prevelike življenjske obremenitve in nam zato primanjkuje časa. Zelo rad delam ponoči, ker je vse bolj umirjeno, manj je prometa, ljudi, čas mineva počasneje."

DUŠANKA "To je moja žena. Dolgo sva že poročena, spoznal sem jo na služenju vojaščine, potem pa je po končanem študiju v Beogradu prišla za menoj v Slovenijo. Zaposlena je bila v Gorenju, pisala je za Informator, potem pa je postala tehnološki višek in sedaj dela v firmi BinZ, to je inženiring za izobraževanje, svetovanje in raziskave. Kot večina žensk ima tudi moja žena v družini pomembno vlogo. Ženske so steber družine in jaz znam ceniti žensko delo."

ENERGIJA "Zaenkrat je imam dovolj, svojih let se ne zavedam. Pozitivno energijo nabiram povsod, trudim pa se, da se negativni energiji umikam."

FINANCE "Sedaj imamo za sprotne stroške, bila pa so težka leta, ko je žena ostala brez službe, starejša hčerka pa je odšla na študij v Ljubljano. Razkošja pa tako nikoli nisem bil navajen, vedno sem moral dvakrat računati in enkrat obračati."

GORENJE "Iz vojske sem leta 1971 prišel v Velenje, nameraval sem začeti z delom pri policiji, potem pa sem v Gorenju dobil boljšo ponudbo. Delal sem pri vzdrževanju strojev, obljubljali so mi stanovanje, a ga takrat nisem dobil, zato

smo se po treh letih razšli. Še enkrat, leta 1975, sem se potem vrnil v Gorenje, v servis, in ostal do leta 1982, ko sem se zaposlil pri RLV."

HTZ "Po številu zaposlenih smo velika firma. Med zaposlenimi pa je tako veliko invalidov, da so naši rezultati še presenetljivo dobri. Ljudje imajo res veliko dobre, pozitivne energije. Marsikdo je takšen invalid, da me preseneti, kaj vse in koliko dela še zmore opraviti. V tej firmi se dobro počutim, čeprav smo ob nastanku hčerinskega podjetja HTZ imeli veliko vprašanj, dvomov, sedaj pa mislim, da smo nekako pomirjeni. Rad vidim, če spremembe ne prinesejo slabših stvari, ampak izboljšanje."

IZOBRAŽEVANJE "Kar nekaj izobraževalnih programov sem se udeležil in jih uspešno opravil. Človek se izobražuje celo življenje in vedno se lahko nauči česa novega. Najprej sem bil varnostnik, sedaj pa sem že petnajst let izmenovodja."

JUTRO "Treba se je prepustiti času, jutranji čas je lep, najlepša pa so jutra pomladi in poleti."

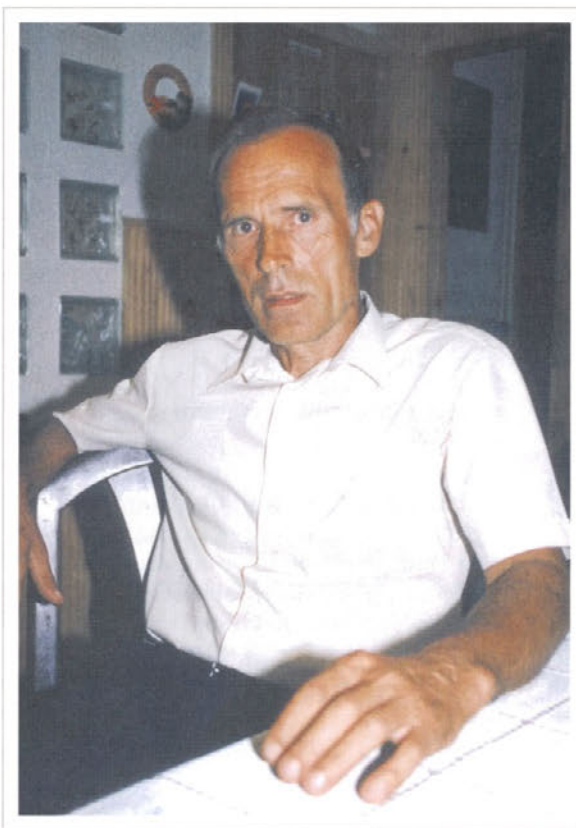
KOZE "Imam jih na svoji zemlji v Lipju, bilo jih je že šestindvajset, sedaj pa jih imam osem. Vsak dan jih obiščem dvakrat, pozimi enkrat, ker jih je treba pomolzti. Dobimo tudi po deset litrov mleka na dan, iz katerega izdelujemo sir, jogurt. Prosti čas, dopust tako preživljam v Lipju, ob delu v naravi, pridelovanju zdrave hrane."

LJUBEZEN "Ljubezni je več vrst. V ljubezen pa je treba tudi vlagati, se zanjo potruditi, se je zavedati."

MAJA "To je moja starejša hčerka, stara sedemindvajset let, študira filozofijo, letos bo vpisala magisterij. Živi v Ljubljani, domov pride le na obisk. Ponosen sem na obe hčeri, nikoli ni bilo z njima nobenih težav. Šele takrat, ko si uspel pri otrocih, vidiš, da si v življenju uspel."

NARAVA "Narava se spreminja, vse bolj je okrnjena, bolna, po celem svetu. Sem optimist, verjamem, da se bo narava očistila, vendar iskala bo žrtve, in to bodo ljudje. Zelo uživam v naravi, svojo zemljo v Lipju poskušam ohraniti neokrnjeno, pošteno delam z njo, ne gledam na materialne dobrine, žal pa je vpliv onesnaževanja okolja povsod prisoten."

ODKRITOSRČNOST "Človek je odkritosrčen, dokler je otrok, potem pa ga okolje spremeni. Cenim odkritosrčnost,



spoštujem ljudi, ki naravnost povedo, kar mislijo, in se trudim, da sem tudi sam odkritosrčen. Imam širok krog prijateljev, ki jim lahko zaupam, in tudi veliko dobrih znancev.”

PROMET “Avto bi moral biti potreba, a ni tako, saj izgleda, kot da se mnogi vozijo od dolgega časa. Nimajo pravega odnosa niti do tehnike niti do ljudi, zato tako divjajo po cestah.”

RAZVADA “Kajenje, že veliko let. Lahko bi preživel brez tega, a moral bi se odločiti. Mislim si, da dokler mi cigareta diši, sem zdrav.”

SARA “Sara je moja mlajša hčerka, stara je šestnajst let, je gimnazijka, pridna v šoli in doma. Hčerki sta si zelo podobni.”

ŠPORT “Veliko sem se ga naužil, tako smučanja, nogometa, boksa, juda. Vsega sem po malem izkusil, sedaj pa se ne rekreiram, največ gibanja in sprostitve najdem pri delu v naravi, na svoji parceli, pri nabiranju zelišč.”

TIŠINA “Vse je dobro, tudi zvoki in ropot, tišina pa je še posebej pomembna, še zlasti takrat, ko človek spi. V naravo se ne umikam zato, ker bi iskal mir, tišino, tega povsod najdem dovolj. Mir mora človek najti v sebi.”

UMETNOST “Umetnost je vse, vsak človek je zase umetnina. Največ lepote najdem v naravnosti. Čim več želim črpati iz narave. Rad izdelujem iz lesa.”

VELENJE “Tu živim. Kakršno mesto ustvarjamo, takšnega imamo. Zadovoljen sem, zavedam se, da je v drugih mestih slabše. V Velenju je dobro urejeno ogrevanje stanovanj, poskrbljeno je za udobnost. Če mi Velenje ne bi bilo všeč, ne bi živel tukaj. Res pa mi ni všeč povsod v Velenju, tako sem bil, recimo, v Sparu samo enkrat.”

ZAVAROVANJE “Delam pri varovanju, zavarovanju. Pri tem delu nisi nikoli dovolj zbran. Delo poteka v turnusih, podnevi, ponoči, ob praznikih, tega se je treba navaditi in jaz sem se navadil. Veliko je vredno, če se dobro razumeš s sodelavci in med nami vladata poštenost, odkritost, tudi zaupamo si in nimamo medsebojnih zamer.”

ŽIVLJENJE “Lahko rečem, da je veliko mojega življenja zajetega v tem pogovoru. Življenje je vse: delo, skrbi, ljubezen... V življenju vse pride in mine, vse pa zapušča neke posledice.”

Dragica Marinšek

Navduševali so občinstvo



Poletni meseci niso samo počitniški, lenobni, ampak so lahko tudi delovni in polni doživetij. To so to poletje izkusili tudi člani Harmonikarskega orkestra Premogovnika Velenje, ki so bili ustvarjalni in so s svojim igranjem na mnogih poletnih prireditvah navduševali občinstvo.

Eden večjih nastopov je bil na festivalu narodnozabavne glasbe v Vurbreku. Nastopili so skupaj z ansamblom Dan in noč in bili zadovoljni. Poželi so tudi simpatije gledalcev, saj je bil njihov glasbeni nastop tudi vizuelno doživetje. Na oder vurbreškega gradiča nad Dravskim poljem, ki ga zvečer osvetljujejo sveče in balke, so namreč prišli opravljeni po rudarsko - z rudarskimi čeladami in prižganimi svetilkami.

“Ta nastop na Vurbreku je bil nekakšna odskočna deska za večje pojavljanje v medijih,” je povedal **Bojan Lajlar**, organizacijski vodja ansambla. “Povabili so nas k sodelovanju v oddaji TV Slovenija I Vsakdanjik in praznik. Dogovorili smo se z voditeljico oddaje Natalijo Verboten in poskrbeli za našo predstavitev. Po tej oddaji smo se na televiziji dogovorili še za snemanje dveh videospotov za to oddajo in to tudi realizirali. Konec avgusta



smo posneli en videospot na območju jaška Škale, v Muzeju premogovništva Slovenije in na prostem, še enega pa pod vilo Herberstein s pogledom na Velenje. V načrtu imamo še snemanje v podzemnem delu muzeja, ob tem pa bi televizija posnela tudi reportažo o muzeju.”

Za svojo promocijo, za promocijo Premogovnika Velenje in Velenja so torej veliko naredili. Promocija je pravzaprav tudi vsak njihov nastop in teh je bilo poleti še veliko na večjih in manjših prireditvah v Velenju in okolici. Bili so gostje citrarskega festivala v Starem Velenju, igrali so na srečanju pevskih zborov socialnih zavodov, na proslavi osamosvojitve Slovenije in še kje.

Kot smo že pisali, želijo člani orkestra še letos izdati zgoščenko. Tega se bodo lotili jeseni, ko bodo imeli tudi manj nastopov. “Prav bi nam zgoščenska prišla na vseh omenjenih nastopih, saj bi jo lahko prodajali poslušalcem oziroma dajali organizatorjem, da bi nas še bolje spoznali. Zato moramo zanjo čimprej poskrbeti,” je odločen Lajlar.

Zato ne bo jesen za člane Harmonikarskega orkestra nič manj delovna. Miro Klinc, ki je njihov učitelj in mentor, skrbi za aranžmaje, skratka glasbeno delovanje ansambla, jih bo gotovo kar hitro zbral na vajah in poskrbel za nove skladbe. Še vedno ostaja v načrtu tudi potovanje v Berlin, v Nemčijo, kjer bodo promovirali Velenje in Premogovnik Velenje. Glas harmonike bo torej odmeval tudi jeseni.

Diana Janežič

Podzemna transverzala - med Mežico in Žerjavom

Najbolj poznane so planinske transverzale, po katerih se da priplezati na velike vrhove in spoznati skrite doline.

Povsem drugačna pa je transverzala podzemnih muzejev rudarstva. V Muzeju premogovništva Slovenije v Velenju, Turističnem rudniku in muzeju v Mežici, Antonijevem rovu v Idriji v Sloveniji, Terri Mistici v Bad Bleibergu, Kapniški jami v Obirju, rudniški razstavi in razstavi mineralov v Hüttenbergu v Avstriji ter v Predilski jami v Predilu v Italiji se spustite v čarobni svet pod Zemljinim površjem.

V podzemlje Pece, v podzemni del **Turističnega rudnika in muzeja v Mežici**, te popelje vlakec. Vodič te opremi z naglavnimi svetilkami in svetlo sončno luč zagrne z zapiranjem vrat vagončkov. 'Cuk' in vožnja se začne. Če se spustiš v avanturo in prepustiš domišljiji, potem 15 minut drvi vlakec 100 km na uro skoraj kot vlak smrti v zabaviščnem parku. A ko ropotanje potihne in se stresanje umiri, izveš, da si "drvel" 10 km na uro 3,5 km daleč v notranjost Pece. Tako kot svoje čase vsak dan na delo rudarji.

Pred tabo se odpre čarobni podzemni svet, ki so ga naredile človeške roke. Zato, da bi iz nederij Zemlje pridobile dragocen zaklad: svinčevo in cinkovo rudo. 19 milijonov ton rude so v treh stoletjih - od 1665 do 1987 - izkopal rudarji ter pridobili milijon ton svinca in pol milijona ton cinka. Dokler se je izplačalo. Vse to delo je postalo konec 20. stoletja predrago. Leta 1987 je bil sprejet zakon o zaprtju rudnika in od leta 1994 ga zapirajo. Letošnje leto je njegovo zadnje.

Duh rudarstva ne bo zamrl

Toda Mežica in z njo ves ta skrajni konec Koroške bosta še vedno rudarska. Trdo delo rudarjev, rezultate, ki so jih dosegli, znanje, ki so ga vložili, izkušnje, ki so jih pridobili, ter številne vesele in žalostne zgodbe, nastale pri njihovem delu in življenju, bo ohranjal muzej. "Odločitev o zapiranju rudnika

je bila za ves kraj in okolico velik šok," pove vodja trženja in razvoja v Mežiškem rudniku svinca in cinka v zapiranju **Suzana Fajmut Štruel** (na sliki spodaj), diplomirana inženirka geolo-



gije in magistra ekonomije. "Veliko ljudi je namreč živelo od rudarjenja neposredno ali posredno. So pa z veseljem sprejeli novico, da bo vez z rudnikom nadaljeval muzej. Rudarji so bili že prej pobudniki, da je treba ob usihanju proizvodnje vsaj del rudnika ohraniti. Nastajanje muzeja so zato podpirali, prispevali fotografije, podatke, predmete. Bili so med prvimi obiskovalci muzeja in ga priporočili v ogled še drugim. Mislim, da so ponosni nanj!"

Kaj je za te kraje pomenil rudnik, pove podatek, da so bili pred zaprtjem v podjetje poleg pridobivanja rude povezani še predelava rude in pridobivanje svinca, izdelki iz svinca, reciklaža odpadkov, akumulatorska industrija, mnoga mala podjetja ali skupno 2000 zaposlenih, kar je četrtnina sedanjega prebivalstva Mežice in Črne na Koroškem.



Nekaj podjetij je ostalo in razvilo nove dejavnosti, v podjetje pa se poskuša razviti tudi muzej. "Muzej smo postavili zato, da bi ohranili duh rudarstva, sedanjim in kasnejšim rodovom pokazali, kako se je pridobivala svinčeva in cinkova ruda, kako se je ob tem razvijal kraj in območje, seveda pa želimo tudi, da bi muzej deloval kot uspešno podjetje. O njegovi organizacijski obliki, ki bo omogočala doseganje tega cilja, se bomo odločali jeseni, ko bo rudnik prenehal delovati. Da bi muzej res zaživel in bil tržno zanimiv, pa smo že marsikaj postorili. Tudi zato smo se med drugim povezali v transverzalo podzemnih muzejev. V prvi vrsti gre za večjo skupno promocijo, večji krog možnih obiskovalcev, niso pa zamenjave tudi strokovne vezi s kolegi iz podobnih muzejev v Sloveniji in tujini," je dejala Fajmutova.

Sedaj ima mežiški muzej na leto okoli 15.000 obiskovalcev. Od vsepovsod prihajajo, več pa je odraslih obiskovalcev kot otrok oziroma šolskih skupin. Vsi imajo kaj videti. Poleg najbolj zanimivega in privlačnega ogleda podzemlja so v obnovljeni nekdanji upravni zgradbi rudnika na ogled tudi zbirka mineralov, fosilov in kamenin iz rudnika in okolice, fotografije iz različnih obdobjev delovanja rudnika, zbirka jamomerskih pripomočkov in jamskih kart, značilno rudarsko stanovanje ter razstava edinstvenih posnetkov rastlin

in živali leta 1996 umrlega naravoslovnega fotografa iz Mežice Maksa Kunca.

“V zbirki kamenin predstavljamo kamene iz okolice Mežice, minerale pa iz našega rudnika. Te zbirke si predvsem podrobno ogledajo interesne strokovne skupine, to so študentje naravoslovnih fakultet iz Slovenije in tujine, dijaki naravoslovnih šol in strokovnjaki s tega področja. Za te skupine imamo tudi poseben program, saj jih vodimo v okolico rudnika in jim na terenu pokažemo določene geološke posebnosti. Ta del Koroške ima namreč zelo pestro geološko sestavo po starosti in tipih kamenin in je prava učilnica na prostem,” razlaga Fajmutova.

Od 268 m do 2060 m nadmorske višine

Kot že rečeno, obiskovalce v prvi vrsti pritegne podzemlje. Tam so na odkopih na 20 obzorjih med 268 metri in 2060 metri nadmorske višine včasih kraljevali rudarji in bergmandelci, podzemni škrtati. Danes rudarjev ni več, zato pa so tam vodiči. In še tudi bergmandelci. Ne verjamete? Potem se boste morali o tem sami prepričati. K temu prepričanju bo veliko pripomogel eden od štirih redno zaposlenih vodičev **Miran Prošt** (na sliki spodaj).



Ni ga treba vprašati, kako je povezan z rudarstvom, če je sploh. To dejstvo veje iz njegovega obnašanja, izraza na obrazu, veselja, s katerim sprejema in spremlja svoje goste, iz vsake njegove besede, podatka. Bolj kvalificiranega vodiča bi težko našli, saj je bil Miran v rudniku kopač strelec.

“To delo me zelo veseli. Že po naravi rad govorim in pri delu z ljudmi v glavnem nimam težav. Teh imam še največ

pri nekaterih skupinah otrok, ki ne poslušajo, ki jih stvar premalo zanima in potem jih moram k poslušanju posebej pritegniti. Takrat moram biti tudi bolj pozoren na njihovo varnost. Odrasle ljudi pa vse zelo zanima in takrat je užitek voditi.”

V podzemlje lahko peljejo naenkrat okoli 50 ljudi in v tem primeru gre z njimi več vodičev. Usposobljeni so tudi za vodenje v angleškem in nemškem jeziku. Sicer pa so vodiči in sploh vsi zaposleni v muzeju “deklice za vse”. So še vzdrževalci, strežniki v bifeju in prodajalci spominkov, ki jih tudi sami izkopljejo, dodelajo in lično zapakirajo.

“Naš delovni čas je zelo raztegljiv, kajti prilagajamo se obisku. Če je kdaj manj ljudi, pa si hitro najdemo kakšno drugo delo. Vendar se ne pritožujemo, delovno mesto je dokaj zanesljivo, plačani smo sorazmerno dobro, če pogledamo na splošno gospodarsko situacijo na Koroškem,” je optimist Miran in odkrito pove, da upa, da bo tukaj dočakal pokojnino.

Glede na svoje izkušnje pri delu v rudniku je Miran živi leksikon. O čem je govoril med ogledom rudnika? O tem pa vam ne povem ničesar, temveč vas raje v imenu vseh v mežiškem turističnem rudniku in muzeju vabim k njim. Dve uri boste potrebovali, da si boste ogledali komaj 1 odstotek rogov, kajti rudarji so jih v dobrih treh stoletjih izkopal 800 km. Rudišča pa se raztezajo na površini 64 km². A si jih delček le oglejte, ne bo vam žal. In ob bogati pripovedi vodiča prisluhnite tudi zgodbam, ki vam jih pripovedujejo lutke v podobah rudarjev pri delu, enostavna orodja in težki stroji pa kamnite stene, stropi, slepi rovi, ki so ponekod v večji, drugod v manjši meri skrivali bogato rudo. Le najti jo je bilo treba.



Diana Janežič

Rudnik svinca in cinka Mežica v zapiranju, d.o.o.

Glančnik 6, 2392 Mežica

Tel. 02/87-00-180, 02/87-00-160

Fax. 02/87-00-165

<http://www.sgn.net/rscm>, e-mail: RSCM@sgn.net

Podzemlje Pece - Turistični rudnik in muzej je odprt vsak dan razen ponedeljka od 9. do 17. ure.

Priporočajo rezervacijo obiska za skupine, za posameznike sta vhoda ob 11. in 15. uri.

Mineralna in druga bogastva Poljske

Od 6. do 14. julija smo študentje 4. letnika geologije Univerze v Ljubljani opravljali zaključne terenske vaje. Obiskali smo Poljsko, natančneje njen južni del, Šlezijo. Namen terenskih vaj je bil spoznati Poljsko tako s splošnega kot tudi s strokovnega - geološkega, rudarskega in ekološkega - vidika.

Poljska je država na SV robu Srednje Evrope. Na jugu jo zapirajo Karpati, na severu pa Batiško morje. Skoraj polovico države zavzema Nemško-poljsko višavje, velik del države pa pokrivajo tudi sedimenti zadnje ledene dobe. Najvišji del sredogorskega pasu pripada pogorju Sudeti. Ob severnem vznožju Karpatov leži šlezajska kotlina, ki je poznana po številnih ležiščih črnega premoga. Najjužnejši del države so Visoke Tatere, kjer je tudi najvišja gora Poljske Rysy (2499 m).

Poljska meri 312.685 km², s čemer je sedma največja evropska država in ima 38,665 milijona prebivalcev. Glavno mesto je Varšava. BDP znaša 3.472 USD/prebivalca, letna realna rast BDP pa je 3,2 odstotka. Podnebje Poljske je zmerno celinsko, izrazitejša postaja proti vzhodu. Padavin je zelo malo (od 500 - 700 mm/leto), še največ jih je v Karpatih (do 1.200 mm/leto). Celotno ozemlje Poljske pripada povodju Baltiškega morja, najdaljši reki pa sta Visla (1047 km) in Odra (854 km).

Bogata geologija Poljske

Poljska prekriva tri pomembne geološke province v Evropi: predkambrijsko vzhodno evropsko platformo (pokriva več kot polovico ozemlja Evrope) na SV Poljske, paleozojske gube srednje in zahodne Evrope, ki v Z in osrednji Poljski prekrivajo ozemlje s permijско-mezozojskimi in kenozojskimi sedimenti, ter alpske gube v J Poljski, ki potekajo v južni Evropi od Iberijskega polotoka do Kavkaza.

Drugi pomemben element je T-T linija (Teisseyre-Törnquist), ki teče v smeri SZ - JV prek Poljske in loči dve večji tektonski provinci kontinenta: Vzhodno evropsko platformo in območje paleozojskih gub.

Glede na kamninsko sestavo lahko ozemlje Poljske razdelimo na štiri



Krakow

regije. Dve regiji imata prevladujoče metamorfne in magmatske kamnine, drugi dve pa sedimentne kamnine. Prvi dve regiji se pojavljata v SV delu države. To sta Vzhodna evropska platforma, ki je prekrita s sedimentnimi kamninami z debelino več kot 5.000 m in na JZ Doljnje Šlezijski blok skupaj s Šlezijo.

Med omenjenima conama se pojavlja območje sedimentnih kamnin. Tu je debelina skladov od 8.000 do 12.000 metrov. Pod temi kamninami so magmatske in metamorfne kamnine. Tektonika tega območja je še vedno aktivna in zato prihaja do erozije območja. Magmaški in metamorfni procesi so zakriti.

Nemineralne, mineralne surovine in premog

V času naših terenskih vaj smo si ogledali nahajališča: Czarna gora, Debnik (kamnoloma andezita in apnenca), Osiek (žveplo), Wielicka (rudnik soli), Pomorzany (rudnik svinca in cinka) in Janina (premogovnik črnega premoga).

Industrijski nekovinski minerali imajo na Poljskem le majhen odstotek v industrijski produkciji vseh mineralov (le 0,4). Vendar so ti minerali pomembni zlasti za ekonomijo in se uporabljajo v industriji, kmetijstvu, gradbeništvu. Od teh mineralov so najpomembnejši apnenec, žveplo in sol.

Letna proizvodnja **apnenca** je 39,122 milijona ton. Izvozijo ga le okoli 5 odstotkov. Uporabljajo ga predvsem v gradbeništvu. Omeniti velja, da je skoraj 70 odstotkov kamnolomov na Poljskem danes v lasti tujcev iz držav Evropske unije.

Glede na pretekla leta se je izvoz **žvepla** zmanjšal kar za 80 odstotkov, čemur je botrovalo zaprtje treh velikih rudnikov: Machow, Grzybow in Basznia. Danes je eden največjih rudnikov žvepla Osiek, ki smo si ga tudi ogledali. Poljska izvozi na leto okoli 800.000 ton žvepla, v domači industriji pa ga porabijo okoli 600.000 ton.

Proizvodnja **soli** na Poljskem je danes okoli 2,580 milijona ton in predstavlja le okoli desetino proizvodnje izpred 20 let. Prav tako kot rudniki žvepla so tudi številni rudniki soli opuščeni. Eden takšnih je Wielicka, rudnik kamene soli, ki je danes v pretežni meri muzej in je pod zaščito UNESCO-a. Njegovo delovanje sega že v zgodovino pred 700 leti, do danes so izkopalni 7 milijonov m³ minerala halit. Zdaj pridobivajo sol iz slanega jezera, ki je v rudniku. Njegova slanost je 320 g soli/l vode. Na leto pa še vedno pridobijo okoli 20.000 ton soli.

Ogledali smo si tudi rudnik svinca in cinka v Pomorzanyju pri Olkuzsu. V rudniku pridobivajo 6-odstotno rudo (2 odstotka svinca in 4 odstotke cinka) z dnevno proizvodnjo 7.500 ton. Glavna minerala sta sfalerit in galenit. Velik problem rudnika so vode; izčrpajo je kar 300 m³/min. Poleg tega pa je tudi cena rude v tem času zelo nizka.

Zadnji dan našega bivanja na Poljskem je bil namenjen obisku premogovnika Janina. V njem pridobivajo črn premog s kurilno vrednostjo okoli 23 KJ/kg premoga. Premog pridobivajo v plasteh, ki so na različnih globinah (do 1.000 m) in dosega do debeline do 1,7 metra. Odkopne fronte dosega dolžine do 2 km. Tehnologija pridobi-

vanja je podobna kot v Velenju, le da je odkopna višina mnogo manjša. Letni odkop premoga je okoli 1,7 milijona ton. Kot posebnost naj omenim, da je premogovnik metansko varen.

Petra zgodovina Poljske

Med našim obiskom mesta Krakow so nam tamkajšnji profesorji na kratko predstavili tudi zgodovino Poljske. Tako kot ogled mesta je bila tudi ta predstavitev zanimiva.

Poljska plemena so v porečjih Odre in Visle živela že v 6. stoletju. Vojvoda Mieszko jih je sredi 10. stoletja združil in ustanovil prvo poljsko državo, hkrati pa je priznal tudi nadvlado nemškega cesarja Otona I., ki je sprejel krščanstvo iz Rima. Njegov sin, Boleslav I., se je otrešel nemške oblasti in ozemlje države močno razširil.

V času njegovih naslednikov pa so vladala številna nasprotja med plemstvom in šibko kraljevo oblastjo. Temu so sledile številne izgube ozemelj. Svoj vrhunec je Poljska doživela v letih 1333-1370, in sicer po obnovi kraljestva pod vodstvom Kazimirja III. Po njegovi smrti je prestol zasedel ogrsko-hrvaški kralj Ludvik I., katerega hči se je poročila z litvanskim knezom. Posledica tega je bila ustnovitev litvansko-poljske unije.

Od sredine 17. stoletja je moč Poljske močno slabela zaradi pravice veta, ki jo je imel stanovski zbor. Kralj Stanislav je poskušal omejiti to voljo in hkrati spodbuditi gospodarstvo takratne države. Temu so nasprotovale Prusija, Rusija in Avstrija in si Poljsko prvič

Janina – premogovnik



razdelile medse. Sledili sta še druga in tretja delitev. Druga delitev je bila med Prusijo in Rusijo leta 1793 po uporuh fevdalcev, tretjič pa so si jo prav tako po uporuh fevdalcev razdelile Prusija, Rusija in Avstrija (1796). Po tej delitvi je Poljska nehala obstajati.

Med 1. svetovno vojno sta nemška in avstro-ogrška vojska zavzeli ruski del Poljske in leta 1916 ustanovili Poljsko republiko, ki pa je antantne sile niso priznale. Prav te sile pa so leta 1918 razglasile neodvisno republiko Poljsko, ki je pridobila številna ozemlja Nemčije. Sledilo je obdobje med obema vojnama. Leta 1926 je bila v državi uvedena diktatura, 1939. pa sta Hitler in Stalin podpisala dogovor o delitvi te države (4. delitev).

Z nemškim napadom se je 1. septembra 1939 začela 2. svetovna vojna, 17. septembra pa je na Poljsko vdrla tudi Rdeča armada, ki je zavzela zahodno Belorusijo in zahodno Ukrajino. Ob Hitlerjevem napadu 22. junija 1941 na tedanjo ZZS je Hitler prevzel popolno oblast nad Poljsko. Zahodni del države je bil priključen k nemškemu rajhu, v preostalem delu pa je bila ustanovljena generalna gubernija in s tem se je pričnelo iztrebljanje Poljakov in Judov v koncentracijskih taboriščih. Enega takšnih smo obiskali tudi mi, in sicer Auschwitz, kjer je bilo ves čas okoli 100.000 ujetnikov, pokončali pa so jih nekaj milijonov.

Kljub nasilju sta se v državi pojavili dve gibanji - Domovinska armada in Narodna armada. Predvsem prva je imela velik pomen ob osvoboditvi Poljske konec januarja 1945. Meje Poljske po vojni so bile dogovorjene z jaltkim sporazumom in ob tem je Poljska dobila precejšen del ozemelj Nemčije.

Po 2. svetovni vojni je v državi zavladao socialistično obdobje. K temu je močno pripomogel Boleslav Birut, ki je leta 1952 izpeljal sovietizacijo Poljske, hkrati pa so spremenili ustavo in Poljsko preimenovali v Ljudsko republiko Poljsko.

Leta 1955 je bil v Varšavi podpisan Varšavski pakt, ki ga je podpisalo 8 tedanjih socialističnih držav. Po delavskem uporuh 1956 pa je oblast prevzel W. Gomulka in ostal tam do leta 1970, ko so zaradi močne gospodarske krize in odpora proti tedanji oblasti začele nastajati ilegalne opozicijske stranke. Z izvolitvijo krakowskega nadškofa za papeža Janeza Pavla II. (16. 10. 1978) pa se je močno okrepila moč katoliške cerkve. Leta 1980 so s številnimi



Wielicka – rudnik soli

stavkami ustanovili tudi neodvisne sindikate.

Leta 1989 je Poljska sprejela še nove ustavne spremembe, se preimenovala v Republiko Poljsko in postala parlamentarna republika. Od leta 1990 je s sosednjimi državami skrbela za dobre odnose in podpisala številne sporazume. Tako je od leta 1994 pridružena članica EU, leta 1999 pa je bila sprejeta v zvezo NATO.

Če Poljsko primerjamo s Slovenijo, ima Poljska precej manj razvito gospodarstvo, čemur je botrovala zlasti zgodovina. Še danes je v gospodarskih panogah rudarstva, industrije in gradbeništva zaposlenih okoli 30 odstotkov aktivnega prebivalstva. Sedaj imajo poseben pomen tuje investicije na Poljskem. Le-te znašajo okoli 50 milijard dolarjev na leto, kar je dvakrat več dolarjev na prebivalca kot v Sloveniji. S temi investicijami tuji vlagatelji močno spodbujajo vsestranski razvoj države, ker je opaziti v večjih središčih, na primer v južnem Krakowu.

V času obiska Poljske smo si študentje nabrali mnogo novega znanja in izkušenj, predvsem iz geologije. Spoznali smo tudi ožjo geologijo Šlezije, vpliv onesnaževanja okolja na razpad naravnega kamna, probleme onesnaževanja s težkimi kovinami, preiskovali smo številna eksplozivna sredstva, obiskali puhlično pokrajino Queen Jadwige George in inštitut za modeliranje vrtnanja v Krakowu.

Naš obisk Poljske je bil vsekakor zanimiv in poučen.

Tadej Vodusek

Z mopedi Tomos po Balkanu

Feliks je za šankom prižgal Marlboro in izdaval: "Kaj, ko bi si kupila vsak eno šteko, pa greva putem bratstva i jedinstva Titu v Beograd?" Marsičesa vaju sem malce povzdignil obrvi, vendar prikimal. Ideja je bila rojena. Nekaj tednov kasneje sva jo izdala Radu, ki pa ni znan kot zmeren popotnik. "Ja, če smo pa že dol, zakaj pa ne do Črnega morja?"

Norost je tako postala zaključen krog. Ciril, kustos v muzeju motociklov Vransko, ima veze v Tomosu. Ponudil se je, da nam bo poskusil urediti sestanek z odgovornimi. Mogoče bi nas bili celo pripravljene poslušati? Prijetno presenečeni smo se nekega zimskega dne znašli v tovarni Tomos. Poslušali so nas in nam obljubili pomoč. Servis mopédov, stike z servisi na poti in nekaj finančne pomoči. S knjigo Zgodba o mopédu pod pazduho smo si polni prijaznih besed ogledali tovarno.

Naslednji tedni so minevali v nenavadno mrzličnem iskanju mopeda APN 6. Z možmi iz Tomosa smo se namreč dogovorili, da je samo ta zverina primerna za pot, dolgo skoraj štiri tisoč kilometrov. Predvsem zaradi prisilnega hlajenja cilindra z ventilatorjem. Zakaj mrzličnem iskanju? Povpraševanje po rabljenih mopédih je noro!

Če ne verjamete, poizkusite. Svojega sem našel v kozjanskih hribih. Na eni strani kvinton, na drugi šmarnica. Res je bil revež povaljan.

Medtem se je naša ekipa okrepila. Predsednik našega kluba Frenk (kaj mu je tega treba bilo) in Gorenjec Rok. Torej pet.

Mopedi so bili zreli za na pot. Lepo naloženi na prikolici so romali v Tomos. Feliksov kot nov, Radov čisto nov, le "malo" zvit od padca, Frenkov na novo pobarvan - dve leti ga je gonil poštar -, moj v žalostnem stanju in Rokov v skrajno žalostnem stanju. Serviser v Tomosu nam je strumno zagotovil popolno oskrbo naših biserov.

Med čakanjem na mopede smo zakoličili naš trip. Čez mejo v Dolgi vasi do Balatona, navzdol do mesta Szeged, pa v Romunijo. V Romuniji čez Karpate in Transilvanijo do grofa Drakule in prek Bukarešte do mesta

Constanta ob Črnem morju. Potem prestop romunsko-bolgarske meje in do bolgarskega pristaniškega mesta Varna, kjer bomo zavili v notranjost. Med vožnjo po čudovitih nacionalnih parkih do Sofije. Po prestopu bolgarsko-jugoslovanske meje skozi Pirot, ob Donavi do Đerdapa, Beograda in Novega Sada. Prestop jugoslovansko-hrvaške meje, nato skozi Vukovar, Osijek, Varaždin do Kumrovcu, pa domov.

Uff! Dolga pot celo za štirjaka. Hči se je med smehom tolkla po kolenih in zaključila, da sem nor. Lepa moralna podpora! Na moji strani je bil le domači poštar, ko sem mu zaupal svoj načrt. Z ledeno faco mi je gledal v oči in izdaval: "Ni problema, moped bo zdržal." Moped že, kaj pa mi? 192 cm,



100 kil, plus prtljaga. Malo se me je začel polaščati strah, vendar poti nazaj ni bilo. Padel je sklep, da če kateri konj crkne na takšnem mestu, da mu ne bo več pomoči, dobi milostni strel, brco v graben, jezdec pa domov.

Mopede smo dobili šele teden pred odhodom. Datum je bil določen: 25. maj, dan mladosti. Smo Titovi mladinci ali nismo? To so bili časi, ko smo se s Tomosi vozili na mladinske sestanke s plesom. Ko je bila moja žena še predsednica vaške ZSMS, sem imel Elektronika 90. Se kdo spomni, kakšna zverina je bila to? Drek, pa skuterji.

Na dan odhoda smo v polni bojni opremi štartali izpred hotela Merx v Celju. S servisiranimi mopedi, brez obljubljenega Tomosove finančne pomoči in z nekaj sponzorskega denarja od Etola in Triglava. Fantje iz kluba in drugod so nas prišli pozdraviti nekateri pa se smejat, riti razvajene.

Tehnične težave v obliki odtrgane verige so potrdile parolo: slab začetek, dober konec.

Do meje smo pripeljali z rahlo tesnobo v srcih. Namreč, samo naša deželica ne zahteva registrskih tablic na mopédih. Imeli smo zavarovane in zelene karte, ampak... naš policaj se je zjokal nad svojim ATX-om, madžarska pa sta se smejala, ko sta izvedela, da nameravamo do Blatnega jezera. Revčka, nismo jima zaupali, da gremo do Črnega morja. Bi mislila, da smo... no, saj veste kaj.

Naslednje dni smo se na Madžarskem privajali na čare mopédizma. Ergonomija - O.K. Zadnjica me ni bolela pretirano, saj sem imel usnjen kombinezon, hitrost pa za zjokat. Niti ena mušica se ni hotela prijeti za vizir čelade. Rahlo je počilo, potem pa je z nogami naprej počasi zdrsel navzdol. Joj, koliko sva jih včasih pobila z Banditom.

Prehod v Romunijo nam je popestril osamljeni švicarski jezdec na Harleyu. Norčeval se je iz hitrosti naših strojev. Bimbo, povprečje imamo zagotovo enako njegovemu zašmiranemu american dreamu.

Romunija je dežela nasprotij. Sanjsko lepa Transilvanija, gorska veriga Karpatov in nepregledna polja. Majhen

gradič Vran, bolj znan kot domovanje zlovesčega grofa Vlada Drakule je bil čisto prijazen. Nasprotno od ciganskih otrok, ki so si včasih privoščili kamenjanje popotnikov na mopédih. Kaj hočeš - turizem smo ljudje! Tudi v Romuniji.

Bukarešta je zanimiva zaradi predsedniške palače, ki jo prekaša le še ameriški Pentagon, in neskončno lepih žensk. Le kje so ti dripci našli toliko lepih, urejenih in samozavestnih dam? Ko bi me le ena pogledala! Tako pa so mi vso pot pošiljale poljubčke in s pomenljivo kretnjo proti svojim ustom nakazovale, kaj vse bi počele z mojim premoženjem, kurbe. Vdane v svojo usodo ob cestah čakajo stranke. Pa še prav čedne so med njimi - razen cigank!

Še nekaj: Romuni so strastni ljubitelji psov. Na vsaki bencinski črpalki so nas pozdravljala pozabljena ščeneta. Najbolj ganjen je bil Feliks, saj bi

ljubko skladišče bolh, ki ga je vleklo za hlačnice, najraje imel doma kot trofejo na steni.

Constanta, naš črnomoški cilj, je usrano veliko mesto vse do obale, kjer pa je urejenost večja, saj tam kraljujejo lepi hoteli in urejeni kampi. Vse je poceni kot hudič, le tja je treba priti.

Na bolgarski meji smo zadnje leje napravili za slivovko. Vsak postanek - en požirek in našega borovničevca od doma je že zdavnaj zmanjkalo. Bolgarija je na začetku kazala skoraj bolj žalostno podobo kot Romunija. Romuni vozijo Dacie v tisoč in eni izvedbi, Bolgari pa dobesedno razpadajoče dosežke sovjetske avtomobilske industrije. Pokrajina je polna praznih vasi in zapuščenih kmetijskih kompleksov in tovarn.

Prvič smo se ustavili v majhnem avtokampu, prislonjenem v hrib, v bližini bolgarskega nacionalnega ponosa, to je konjenika, vklesanega v živo skalo. Bila je nedelja in ljudje so množično lezli po vklesanih stopnicah na vrh planote. Mi tudi. Zaradi dehidracije so naša življenja visela na nitki. V dolini so nas rešili z mrzlim pivom in pečenimi klobasami.

Naslednja postojanka je bilo mesto bolgarskih kraljev Veliko Tarnovo. Prestregla nas je domačinka, ki je bila še najbolj podobna Kekčevi Pehti in nam ponudila sobo. Frenk je bil navdušen nad vonjavami zelišč v mračni predsobi njene hišice. Bljek!

Težka vhodna vrata so bila obložena z nekimi piskri, ki so zaropotali svojevrsten koncert vsakič, ko je kdo odprl vrata. Ni kaj, čarovnica nas bo zagotovo skuhalala! Res žalosten način in žalostno mesto za končanje življenjske poti!

Njen mož, s partizanskim imenom Al Capone, se ga je že naslednji dan hudičevo nažrl. Ponujal nam je svoje slike (bil je namreč slikar) po izhodiščni ceni 50 USD. No, vsaj zabava je bila zagotovljena. Po moji trditvi, da se prijatelj Rado zanima za njegove umetnine, se ga je prijel kot klop. Ostali pa smo tako imeli mir.

Po dveh dneh smo jo mahnili v Sofijo. Peljali smo kar po avtocesti in pihal je orkanski veter. Frenk je vzel novo sklopko iz moje zaloge rezervnih delov in jo menjal. Trdil je, da njegov moped izpušča čudne zvoke. No, na koncu se je izkazalo, da je čudne zvoke

povzročal veter, ki se je ujel v ograjo na avtocesti. V mesto smo prispeli proti večeru. Lepo in čisto je, brez pretiranega prometa. V oči so bodla le nešteta "home made" blindirana vozila. Občutek imaš, da se Sofijci bojijo samega sebe. Bu!

Spali smo pri simpatični starejši ženski, učiteljici telesne vzgoje. Včasih je bila celo voznica relija. Žal se bolj malo spoznam na zgodovino bolgarskega avtomoto športa (več sem se poglobljaj v albanski moto šport).

Prvi večer v Sofiji sem imel grozno smolo. Fantje so pobrskali po "švasanih" črkah (Bolgari pišejo v cirilici) in si uspeli za majhen denar privabiti na mizo cele lavorje mesa in krompirja. Z Rokom pa sva si naročila turški kebab. Dolgo ni bilo nič. Tolažil sem se, da mi pač pripravljajo specialiteto, potem pa sem dobil 1 (en) zažgan ražnjič, 7 (sedem) fižolov in 8 (osem) pomfričkov. Zaželel sem si iti na WC in



tam v miru brcati v školjko in jokati. Pa tako lačen sem bil!

Naslednji dan smo porabili za ogled mesta in fotografiranje. Šli smo se, seveda, kdaj pa kdaj tudi prave turiste. Lepih žensk je bilo bistveno manj kot v Bukarešti. Res zanimiv socialen položaj, ni kaj. Po slabo prespani noči - Feliks je divje smrčal, mestni cucky pa so po izumrlih ulicah tulili - smo jo mahnili v Jugoslavijo. Juga, nostalgija moja, prihajam!

Na meji so nas vljudni policaji vljudno odrli za 100 mark po mopedu za zavarovanje. Potem pa v Pirot. Moj ata je tam bil v JNA, če koga zanima. V hotelu nas je sprejel človek, ki ga je kontaktiral Goran iz centrale srbskega Tomosa. Torej smo bili kot doma. Tako prijazno so nas tudi sprejeli. Z Radom in Rokom smo zato pili dolgo v noč. Nije rakija, al u glavi udara...

Proti Beogradu smo se vlekli po stranskih cestah ob Donavi. Pokrajina

je bila čudovita. Z veseljem se bi vrnil. Donava je skoraj brez prometa. Ekonomija v teh koncih grdo šepa. Spominjam se besed prijaznega Novosadčana: "Prijatelj je kupil golfa, ni star, letnik 91!" Za deset let stare avtomobile so pripravljene trditi, da so skoraj novi. Za deset let jim je Slobo ustavil čas.

V Beogradu smo se prek mobitelov našli z Goranom. Frenk je najprej zamenjal zračnico, pojedel tableto proti želodčni kislini (živci!), potem pa smo jo skozi center mahnili do Tomosove delavnice. Mimoidoči so nas izdatno občudovali. Le kje so zdaj vsi tisti bradati četniki z nožem med zobmi? Bil sem kar rahlo razočaran, ker jih nisem videl.

Na servisu smo parkirali mopede, se poslikali, dali kratek intervju, nato pa so nas nabasali v avtomobile in nastanili v bungalovih nad Beogradom. Naslednji dan smo se z mopedi odpeljali

na Ušče, kjer so bile avtomobilske dirke po ulicah okoli bombardirane stolpnice bivšega CK KPJ. Tam smo dali kratek intervju tudi za lokalno TV, popoldne pa smo imeli foto seanso na Kalamegdanu za internetni časopis. Dolg dan.

Zjutraj smo se poslovili in se prek Novega sada in Vukovarja odpeljali v Osijek k Feliksovim prijateljem. Odlična načrt je v nevihtnem večeru prekrizala "cin špula" na mojem mopedu. Sredi niča sem se privlekel do vasi,

kjer sem se pri prijaznih ljudeh vtaknil na suho. Šele naslednji dan v Osijeku smo lahko rešili problem.

Naš gostitelj je bil gospod Zlatko. Z njegovim Hyundajem smo se odpeljali nazaj v Vukovar. Srbi so ga res hudičevo izdelali, Hrvati pa ga zdaj pospešeno gradijo. Kadarkoli je pogovor nanese na vojno, bodisi na Hrvaškem ali v Srbiji, sem dobil občutek, da ljudje sploh ne vedo več, zakaj so se začeli obmetavati z minami cal. 88 in navzgor. Žalostno!

14. junija, po sedemnajstih dneh, smo prestopili hrvaško-slovensko mejo. Mimogrede smo se ustavili še v Kumrovcu in potovanje se je neizbežno bližalo koncu. Avantura je dobila epilog pri Frenku ob satarašu in hladnem "laškem".

On že ve, zakaj.

Vito Felician

Hrvaški študentje na praksi pri nas

Na Rudarsko-geološko-naftni fakulteti Univerze v Zagrebu letos študira na vseh smereh in v štirih letnikih okoli 550 študentov. Na rudarski smeri prakse podzemnega pridobivanja mineralnih surovin ne morejo opravljati na Hrvaškem, saj so v tej državi pred nekaj leti zaprli še zadnji premogovnik v Labinu.

Bodoči hrvaški rudarski inženirji tako opravljajo prakso v kamnolomih, peskokopih, pri tunelogradnji, gradnji mostov, miniranju, rušenju zgradb in na podobnih deloviščih, ne pa tudi pod zemljo. V teh dejavnostih se v glavnem kasneje tudi zaposlujejo.

Lani sta se zagrebška in ljubljanska naravoslovno tehnična fakulteta povezali in v dogovoru z vodstvom Premogovnika Velenje smo v drugi polovici avgusta in prvi teden septembra študentom 3. in 4. letnika omogočili tritedensko prakso v jami.

Za organizacijo in izvedbo prakse so poskrbeli v obratu Praktično izobraževanje, kjer, kot je povedal vodja obrata **Tunjo Pavič**, tudi sicer odslej koordinirajo vse prakse, ki jih dijaki ali študentje iz Slovenije ali od drugod - prek mednarodnih izmenjav študentov - opravljajo pri nas.

Tudi za hrvaške študente so, kot za vse praktikante, poskrbeli inštruktorji obrata, pripravili terminski in vsebinski program prakse.

Zagrebški študenti so bili vključeni v delovni proces v jami, na odkopih, na pripravnih deloviščih in pri vgradnji panelov, spoznali so zunanje objekte, varnostno-informacijski center, Kamnolom Paka ter delo v hidrogeološki in jamerski službi Premogovnika Velenje. Ogledali so si tudi Muzej premogovništva Slovenije.

Kot so povedali, so se med prakso veliko naučili, spoznali mnogo zanimivega, predvsem pa v praksi spoznali tisto, o čemer se na fakulteti učijo. Najbolj zgovoren med njimi, **Branimir Farkaš**, je v imenu vseh povedal: "Spoznali smo različne odkopne metode, stroje, o katerih se učimo, a jih v praksi še nismo videli. Mislim, da bi vsak bodoči rudarski inženir takšno prakso moral imeti.

Naši vtisi so zelo dobri. Vaša organizacija dela je zelo dobra, prav tako oprema. Spoznali smo tudi, da je varnost pri delu na najvišjem nivoju. Vsi rudarji in drugi zaposleni so bili zelo prijazni, pripravljeni pomagati, nam pokazati, kar smo želeli, odgovarjati na naša vprašanja... Dobro smo se vklopili

v delo in prepričan sem, da bomo to znanje in izkušnje lahko uporabili pri študiju in tudi vnaprej."

V sproščenem pogovoru so tudi povedali, da so po "šihitu" bili vsak dan tako utrujeni, da so vse popoldne prespali. Bivali so v Domu učencev. So si pa zvečer privoščili raziskovanje Velenja, si ogledali nekaj prireditev festivala mladih kultur Kunigunda, tako da so dan sklenili šele pozno v noč.

Na kratko: s celotnim bivanjem v Sloveniji in v Velenju so bili zelo zadovoljni.

V svoji skupini so imeli tudi dve dekletki. **Dragica Simčić**, študentka 3. letnika rudarstva in geotehnike, je prišla v Velenje s svojimi predstavami o premogovniku, kajti opravljala je že terenske vaje v Tuzli. "Tu je vse popolnoma drugače, kot sem si zamišljala. O vsem tem smo se pravzaprav učili, ampak ko to vidiš v praksi, je vse drugače.

Odlična organizacija, dobra oprema, prijazni ljudje. Vse me je navdušilo. Počutila sem se popolnoma varno, sploh potem, ko smo si ogledali varnostno-informacijski center in videli, kako nadzorujete pline in druge parametre.

Novih spoznanj je veliko in mi bodo pomagala pri študiju. Ob vpisu v četrti letnik lahko izbiramo med tremi moduli: varovanje okolja, podzemni prostori in predori ter mineralne surovine. Kateri modul bom vpisala, še ne vem, bi pa se sicer po končanem študiju želela ukvarjati z miniranjem."

Vse vtise je povzel mentor hrvaških študentov **Mario Dobri- lovič**, dipl. inž. rudarstva, in tudi on pohvalil organizacijo prakse. Zahvalil se je Premogovniku Velenje in vsem v Praktičnem izobraževanju, ki so organizirali omenjeno prakso, ter izrazil upanje, da se bo to sodelovanje nadaljevalo tudi v prihodnjih letih.

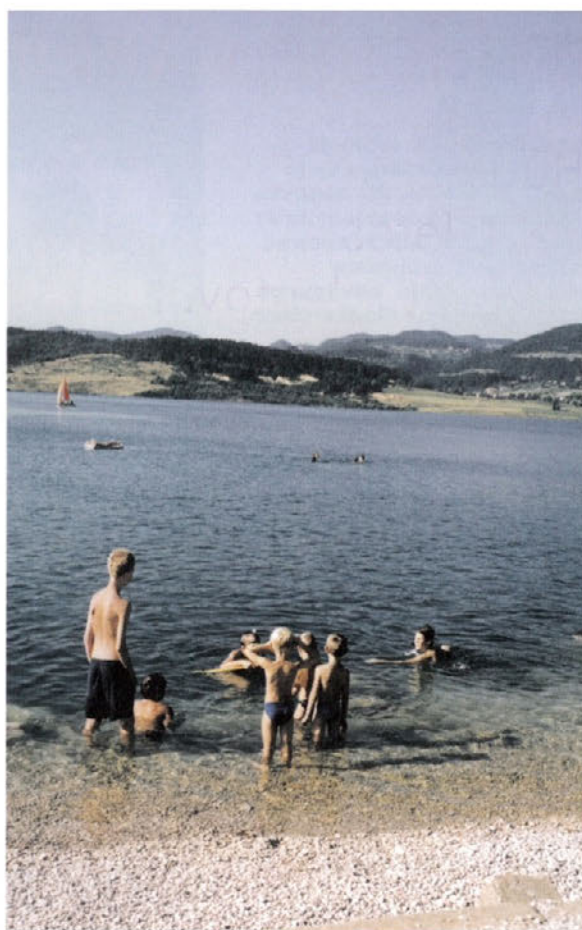
Tudi on je bil z vsem zelo zadovoljen, najpomembnejše pa je: "da so naši študentje v živo, med proizvodnjo doživeli podzemno pridobivanje premoga, saj brez te izkušnje nihče ne more postati rudarski inženir!" je poudaril Dobri- lovič.

Diana Janežič





Fotografija Damijana Kljajiča je nastala v aprilu na gozdni poti v pogorju Smrekovca, v času rastiwe divjega petelina, ko gluħ in slep za vse - razen za kuro. No, ta divjji petelin se je zanimal tudi za čuvaja Antona Časla iz Lovske družine Smrekovec, ki je zaposlen v Klasirnici. O čem sta govorila? Gotovo o kakšni kuri!



Vročino se je dalo blagodejno odpraviti v Velenjskem jezeru. Če bi bil na kopnem še kakšen tuš, garderoba, sladoled..., bi bila idila popolna. Morda zahtevamo preveč?



Kdo je rekel, da letos ni gob? Rastejo na parkirišču, pa med lončnicami... A v gozdu bi jih imeli? Saj bodo zrastle s prvim dežjem.



Letošnje poletje je bila vročina res velika in žeja huda. Tudi po koncu "šihra". Samo za pospravljanje ni bilo več volje...

Nasvidenje v Velenju!

Če morda niste vedeli: letošnje praznovanje dneva rudarjev se je končalo šele to soboto, 25. avgusta, s 7. tradicionalnim srečanjem belih in črnih rudarjev. To je bila namreč zadnja prireditev v programu letošnjega praznovanja, odvijala pa se je na Madžarskem.



Gostitelji iz Bazakerettya blizu Nagykanizse, okoli 30 km od slovensko-madžarske meje, so prireditev pripravili v športnem parku, ki ima pestro zgodovino. Območje Bazakerettye je namreč zibelka naftnih vrtin na Madžarskem. Ob številnih vrtinah vse naokoli so na vrhu rahlega pobočja zgradili upravo, navzdol do dna dolinice, kjer teče glavna cestna in železniška pot, pa razporedili hiše vodilnih delavcev in hišice naftarjev.

Danes stoji le še nekaj naftnih črpalk, ki spominjajo na nekdanje čase, celotno območje pa je športni park. Tako so ljudje sredi svetlega gozda in travnih površin doma ob nogometnem igrišču, strelišču, pod kopališčem z manjšim bazenom, med sprehajalnimi stezami, ob manjšem avtokampu. Nekdanja upravna zgradba je kulturni dom in središče družabnih, športnih in kulturnih prireditev; v njem je tudi manjša kinodvorana. Športni park gosti tudi šolarje v šolah v naravi ter različne skupine športnikov.

7. srečanje belih in črnih rudarjev je gostil zgledno. S tovrstnih srečanj na Madžarskem smo slovenski udeleženci vajeni vsega mogočega in nemogočega, tokrat pa smo odhajali zadovoljni. Še največ preglavic nam je - spet - povzročalo sporazumevanje, saj se v tolikih letih druženja z našimi vzhodnimi sosedi nismo



naučili nič kaj njihovega (težkega) jezika - in oni ne našega.

Iz Slovenije smo v Bazakerettye pripotovali iz RTH Trbovlje, Naftne Lendave in Premogovnika Velenje, madžarski predstavniki pa iz premogovnikov Matrai in Bakony ter domačini iz naftnega podjetja Rt Nagykanizsa. Tekmovali smo v malem nogometu, kegljanju, streljanju z zračno puško, ribolovu, šahu in metanju pikada.

Boji so bili napeti, razburljivi in tudi brez (že tradicionalnih) zapletov ni šlo. Pritožbe so nekje uspele, druge ne. Kako daleč se je zapletlo pri strelcih, pove podatek, da so ob koncu tekmovanja smeli ponoviti streljanje (!), saj so jim dvakrat dali neuporabne puške. Z načinom tehtanja rib se naši ribiči niso strinjali, a s slovensko pritožbo niso kaj veliko opravili. Nogometaši se tokrat niso (skoraj) zravšali zaradi sojenja, so pa člana naše ekipe Jožeta Virbnika odpeljali s poškodovanim kolonom v lendavski zdravstveni dom, kar je še huje kot besedni boji. Nogometaši pač tekme vselej vzamejo zelo zares, gotovo pa jim je letos živce načenjala tudi zelo huda vročina.

Prav zaradi vroče sobote je marsikomu odleglo, ko so se okoli 14. ure končala vsa tekmovanja. Prišel je čas za kosilo, odjezanje, osvežitev z vodo in senco ter tudi za zaključno prireditev z razglasitvijo rezultatov. Za prijetno razpoloženje so z nekaj vročimi plesnimi točkami poskrbele članice domačega fitness kluba.

In uvrstitve? Velenjčani smo zasedli nekaj drugih mest: v malem nogometu, šahu in streljanju, v ribolovu smo bili tretji, v pikadu četrti in v kegljanju peti. Skupno smo zbrali točk za 3. mesto in dobili lep pokal in še lepšo keramično vazo, darilo župana občine Bazakerettye. Največ prvih mest in skupno največ točk so letos pobrali tekmovalci RTH Trbovlje in zaslužno prejeli velik prehodni pokal srečanj. Drugi so bili predstavniki Eromu Bakony, četrti beli rudarji iz Lendave, peti domačini in šesti črni rudarji iz Eromu Matrai.

Srečanje belih in črnih rudarjev je v zadnjih letih doživljalo rahlo krizo in mnogi so se spraševali, ali se bomo še srečevali. Kako bo daleč v prihodnost, ne moremo povedati, a za prihodnje leto je predsednik SPESS Jože Janežič, uradni predstavnik Premogovnika Velenje na srečanju, ob slovesu zbranim dejal: "Prihodnje leto vas vabim na 8. srečanje belih in črnih rudarjev v Velenje!" Vzkliki in ploskanje so potrdili, da se čez slabo leto spet srečamo.

Diana Janežič



Fužinske planine so najlepše v jeseni...



“Tukaj je doma samota!” je nekoč zapisal Julius Kugy. In še danes je v Fužinskih planinah tako, razen v dveh poletnih mesecih, ko so planine žive in jih obiskuje vedno več pohodnikov. Obisk še povečuje cesta, ki pripelje na planino Blato (1080m).

Tudi mi se bomo podali konec septembra v del fužinske planote, kjer različna drevesa, predvsem pa macesni, žarijo v barvnih ognjemetih. Ravno to je bil vzrok za razpis izleta v tem obdobju.

V soboto, **29. septembra**, se bomo ob 5.30 napotili proti Bohinju, v Staro Fužino (540 m). Pot nas bo vodila prek starega, kamnitega, zelo slikovitega Hudičevega mostu, ki ga je dal postaviti baron Žiga Zois, čez globoko zarezana korita Mostnice v dolino Voje do planinske kočje Bohinjskih prvoborcev (690 m). Uživali bomo ob pogledu na čudovite stvaritve vode, ki se pretaka prek latvic, tolmunov, slapov ipd. Nato bomo zagrizli navkreber proti - za nekatere najlepši in se jim pridružujem - planini Krstenica (1566 m), ki bo takrat že mirna in spokojna (živino namreč odpeljejo v prvem septembrskem tednu), vendar bo morda tam še kakšen planšar, ki bo skuhal čaj ali ohladil pivo - to bomo izvedeli nekaj dni pred izletom.

Pot bomo nadaljevali po brezpotju v greben Stogov: najprej do z ruševjem obraslega Krsteniškega Stoga (1877 m), kjer bomo uživali v zares fantastičnem pogledu na celo verigo dvatisočakov z najvišjim Triglavom na čelu, nato do Jezerskega Stoga (2040 m), kjer je vzpon po strmih travnatih vesinah malce bolj zahteven. Vendar se spleča potruditi, kajti vrh nas bo bogato nagradil z veličastnim razgledom.

Sledil bo spust do Jezerskega prevala (1940 m) in dalje do planine Jezerce (1720 m), kjer se bomo morali nato med Ogradi (2087 m) in Prevalskim Stogom (2075 m) povzpeti na Lazovski preval (1966 m). Priključili se bomo označeni poti, ki vodi z Velega polja proti Planini pri jezeru. Spustili se bomo do višine 1560 m, kjer leži še ena krasna planina,

obdana z gozdovi in vršaci - to je planina v Lazu. Po slabi uri hoje bomo v poznem popoldnevu prispeli na Planino pri jezeru (1453 m), kjer bomo prespali v prijetnem okolju.

Naslednji dan bomo krenili proti planini Viševnik (1625 m), ki kraljuje na razpotju. Mi se bomo napotili proti Pršivcu (1761 m). Ime ima po pršenju vode iz mnogih slapov v južni

steni ob močnem deževju. Slovi kot izreden razglednik, saj je najjužnejša vzpetina in se dviga nad krošnjami globokih gozdov Fužinske planote.

Z vrha bomo imeli okoliške bohinjske gore kot na dlani, za njimi osrednje triglavsko pogorje, na zahodu Krnsko skupino in Lepo Špičje. Okrog nas pa bodo macesni v pastelnih jesenskih barvah. Vrnili se bomo na planino Viševnik in nadaljevali proti zadnjemu triglavskemu jezeru - Črnemu jezeru. Sestopali bomo

po slavni Komarči, ki pa ni tako grozna, kot jo skušajo prikazati nekateri.

Poleg ostale planinske opreme je obvezna svetilka (kratek dan), pa tudi čelada ne bo odveč.

Pot je zelo lahka, travniška in gozdna, zahteven je samo vzpon na Jezerski Stog in spust po Komarči. Hoje bo v soboto za 7 do 8 ur, drugi dan pa še za 5 do 6 ur.

Seštevek skupne višine bo pokazal prek 2000 m v obeh dnevih. Vabljeni ste planinski romantiki, tisti, ki imate željo hoditi po poteh, kjer ni povsod rdeče-belih krogcev, in vsi, ki imate radi prelepo jesensko planinsko idilo. Vodila vas bosta planinska vodnika Franc Maršnjak in Marjana Borovnik.

Franc Maršnjak



Alkohol in srčno-žilna bolezen

Obstaja mnogo načinov, kako lahko zmanjšamo tveganje za srčno-žilno bolezen, zaradi katere v razvitem svetu vsako leto umre več kot 40 odstotkov ljudi. Podobni statistični podatki veljajo tudi za Slovenijo.



Svoje srce lahko ohranimo zdravo, če izvajamo redno telesno aktivnost, segamo po zdravi prehrani, ohranjamo ustrezno telesno težo in poskušamo zmanjšati vpliv stresov. Že dalj časa so se v strokovnih krogih občasno pojavljale ocene, da blago pitje alkohola zmanjša tveganje za nastanek srčno-žilne bolezni.

V primerih prekomernega pitja alkohol privede do vrste zelo škodljivih vplivov na človeški organizem in družbo.

Alkoholizem je bolezen in pomemben socialni in medicinski problem. Nasta-

ne zaradi pogostosti, obsega in ekscesov v uporabi alkohola, kar privede do okvare posameznih ali vseh sestavin zdravja: telesnega, mentalnega in socialnega.

Zato je povsem upravičeno vprašanje o pozitivnih učinkih alkohola in o njegovih negativnih posledicah, odvisnih od navad trošenja alkohola (količina, pogostost in vrsta alkohola), kot sestavnega dela življenja posameznih populacij.

Med alkoholiki je po podatkih svetovne zdravstvene organizacije zadnja leta čedalje več žensk in mladine. Alkoholizem postaja vse večji problem podeželja, v mestih pa ga vztrajno izpodriva droga.

Nedvomno je bilo dokazano, da je alkohol močno povezan z nekaterimi pomembnimi dejavniki tveganja za zgodnjo aterosklerozo.

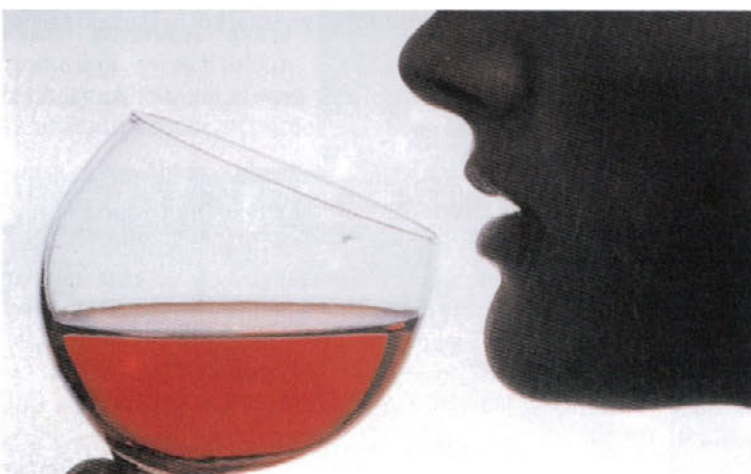
V zanimivem članku je ugledna ameriška strokovna revija JAMA aprila letos objavila zaključek raziskave, ki kaže na tesno povezanost blagega pitja alkohola z zmanjšanim tveganjem za pojav srčnega popuščanja pri odraslih (prek 65 let).

Druga raziskava v isti številki revije prinaša ugotovitve, da je blago - manj kot 7 alkoholnih enot v tednu (enoto predstavlja 2,5 dcl piva, 1 dcl vina ali 0,3 dcl žganja) - in srednje močno pitje alkohola pri bolnikih, ki utrpel srčni infarkt, povezano s pomembno manjšim tveganjem za nenadno srčno smrt.

V drugih študijah je nevarnost nenadne srčne smrti pri blagih pivcih zmanjšana le za 15 odstotkov.

Blagi pivci imajo tudi manjše tveganje za ostale žilne bolezni: možgansko kap, obolenje žil na okončinah, redkeje pa se pojavlja tudi sladkorna bolezen tip II, ki je močno povezana z boleznimi ateroskleroze in srčnim popuščanjem.

V raziskavah so poskušali opredeliti tudi morebitno razliko v vplivu različnih vrst



Redno uživanje alkohola prek 50 gramov dnevno privede do postopnega razvoja alkoholne okvare srca - alkoholne kardiomiopatije, ki z napredovanjem vodi v popuščanje srca.

Tveganje za možgansko kap je pri težkih pivcih večja za 1,8-krat v primerjavi z nepivci.

alkoholnih pijač na zmanjšanje tveganja. V zaključkih poudarjajo, da pri zmanjšanju tveganja za žilne in srčne bolezni ni pomembno, kaj uživamo - vino, pivo ali žgane pijače, saj je zaščitni faktor alkohol. Povsem drugače je seveda, kadar ocenjujemo neugoden vpliv alkohola na jetra, živčevje in prebavila.

Znanstveniki niso povsem prepričani o mehanizmih, ki pri blagih pivcih privedejo do zmanjšanja tveganja za razvoj srčne bolezni. Možno je, da alkohol:

✓ zmanjša aterosklerozo (oženje arterij z maščobnimi oblogami),

✓ s svojim antioksidantnim delovanjem poveča količino dobro delujočega HDL holesterola,

✓ zmanjša nevarnost tvorjenja krvnih strdkov.

Priporočeno je, da moški (po priporočilih ameriških dietetikov) ne zaužijejo več kot dve enoti dnevno, ženske pa ne več kot eno.

Ker je tveganje za srčno-žilne bolezni povezano s pitjem alkohola, vam seveda ne svetujemo, da pričnete piti, če doslej niste uživali alkohola. Če imate morda težave s kontrolo vnosa alkohola, potem vam pitje povsem odsvetujemo.

In kdaj je pitje alkohola prepovedano?

- ✓ Nosečnicam in ženskam, ki nameravajo zanositi.
- ✓ Bolnikom, ki uživajo zdravila, ki se vpletajo v presnovo alkohola.
- ✓ Posameznikom, ki ne zmorejo kontrolirati vnosa alkohola.
- ✓ Vsem, ki se bodo vključili v promet (osebni avtomobil, tovornjak, motorcikel) ali bodo upravljali s težko mehanizacijo.

Če nameravate sodelovati v aktivnostih, ki zahtevajo pozornost in spretnost.

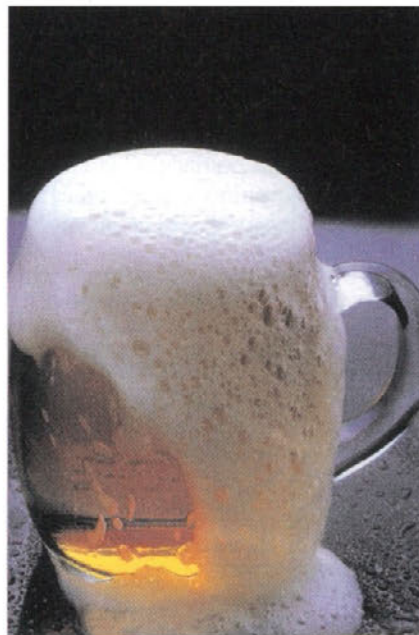
Zaključki številnih študij kažejo, da pride ob pogostem uživanju alkohola v večjih odmerkih do povišanega **krvnega tlaka** - tako sistoličnega kot diastoličnega, poveča pa se tudi **srčna frekvenca**.

Redno uživanje alkohola prek 50 gramov dnevno privede do postopnega razvoja **alkoholne okvare srca** -



alkoholne kardiomiopatije, ki z napredovanjem vodi v popuščanje srca.

Bolezen se kaže v hitrem utrujanju, dušenju pri čedalje manjšem naporu,



kašlju, pojavu nočnega dušenja, izlivom vode v prsno votlino, oteklinah na okončina, embolijah ter življenjsko ogrožujočih motnjah srčnega ritma, ki pogosto vodijo v smrt.

Popolno prenehanje pitja alkohola v zgodnjem obdobju bolezni omogoča postopno ozdravitev srca, ki postane ponovno funkcijsko povsem primerljivo zdravemu srcu.

Nenaden vnos večje količine alkohola ali dolgotrajno kronično pitje sproža različne **motnje srčnega ritma**. Že v prvih tridesetih minutah po zaužitju večje količine alkohola opazimo posamezne prezgodnje

prekatne utripe in kratkotrajne vložke pospešenega utripa. Nekontroliran vnos večjih količin alkohola vodi v neposredno okvaro srčne mišice in prevodnega sistema, kar ima za posledico kompleksne motnje ritma, ki so nezdružljive z življenjem - treptanje prekatov ali srčni zastoj.

Na **koronarno bolezen** ima alkohol dvojen vpliv. Učinki alkohola na različne stopnje bolezensko izražene ateroskleroze so odvisni od vzdrževanega nivoja vnešenega alkohola, pa tudi od občasnega opijanja. Le zmerno uživanje alkohola manjša pogostost koronarne srčne bolezni.

Tveganje za **možgansko kap** je pri težkih pivcih večja za 1,8-krat v primerjavi z nepivci.

S povečanim uživanjem alkohola je povezana tudi večja pogostost kroničnega bronhitisa, vnetje ven, povečana in okvarjena jetra, prisotna ulkusna bolezen, okvara živčevja ter spremembe osebnosti.

Zvečajo se posamezne frakcije holesterola in poslabša razmerje med dobrodelnim in slabim holesterolom, pogosto pa se spremeni tudi gostota krvi.

Ob upoštevanju vseh negativnih posledic pitja alkohola **MORAMO OHRANITI TREZNOST** ter ne presegati ene enote dnevno.

Le tako bomo ohranili ravnovesje med pozitivnimi učinki alkohola kot poživila in se ubranili vseh njegovih strupenih učinkov, ki vodijo v uničujoč alkoholizem.

prim. Janez Poles, dr. med. - internist

Nenaden vnos večje količine alkohola ali dolgotrajno kronično pitje sproža različne motnje srčnega ritma. Že v prvih tridesetih minutah po zaužitju večje količine alkohola opazimo posamezne prezgodnje prekatne utripe in kratkotrajne vložke pospešenega utripa.

Premogovnik Velenje d.d.

Na osnovi sklepa kolegija direktorja Premogovnika Velenje d.d. se na

JAVNI LICITACIJI
odproda osnovno sredstvo

Osnovno sredstvo	izklicna cena	sklic na številko
Valjar vibracijski bw-76 sl-bomag	120.000,00 sit	14-sep-01

Vrednost predpisane stopnje davka na dodano vrednost v izklicni ceni ni upoštevana in jo plača kupec.

Licitacija bo v petek, **14. septembra 2001, ob 11. uri v trgovini nekurantnega blaga** pri jašku Škale.

Ogled osnovnega sredstva je možen v trgovini nekurantnega blaga Škale.

Interesenti morajo vplačati varščino en dan pred datumom licitacije na žiro račun št.52800-601-23430. Varščina znaša 10% izklicne cene. Na potrdilu o plačilu je treba navesti sklic na številko. Na licitaciji bo lahko sodeloval le tisti, ki bo s potrdilom o plačilu dokazal, da je vplačal zahtevano varščino. Če vplačnik varščine odstopi od licitacije, izgubi pravico do njenega povračila. Po zaključeni licitaciji se varščina vrne v roku 8 dneh z nakazilom na tekoči račun ali z osebnim dvigom.

Osnovno sredstvo bo prodano najboljšemu ponudniku po načelu "videno-kupljeno", brez upoštevanja kasnejših reklamacij. Kupnino je treba plačati in blago odpeljati v 8 dneh po zaključeni licitaciji. V nasprotnem primeru se licitacija razveljavi, pri tem pa kupec izgubi pravico do vračila varščine.

Rešitev nagradne križanke

Muzeja premogovništva Slovenije, objavljene v Rudarju 5/2001 sta gesli: malica, podzemna železnica.

Prejeli smo 68 rešitev in izžrebali tri nagrajence:

1. nagrada - Borut Herodež, Cesta na žago 10, 3311 Šempeter,

2. nagrada - Darko Strahovnik, Prešernova 6, 3320 Velenje,

3. nagrada - Anica Hribernik, Bračičeva 1, 3320 Velenje.

Nagrajenci naj se po nagrade oglasijo v Muzeju premogovništva Slovenije.

Zahvala

Zahvaljujem se mojim spoštovanim sodelavcem, Aktivu invalidov ter sindikatu Premogovnika Velenje za izrečena sožalja in vse darovano ob smrti ljubega očeta

Augusta Zapuška.

Hvala vsem, ki ste ga pospremili na njegovi zadnji zemeljski poti.

Sin Dušan Zapušek

Zahvala

Zahvaljujem se sodelavcem Strojne dejavnosti za darovano cvetje in denarno pomoč ob smrti moje mame.

Franc Brdnik

Zahvala

Ob smrti mojega očeta

Ivana Grobelnika

se zahvaljujem Premogovniku Velenje, sindikatu podjetja ter svojim sodelavcem v Pripravah za darovano cvetje in izrečena sožalja.

Sin Ivan Grobelnik

Zahvala

Zahvaljujem se za podporo v najtežjih trenutkih ob izgubi našega očeta in starega očeta

Jožeta Voduška

Premogovniku Velenje, sodelavcem v Klasirnici, vodstvu sindikata ter Vinku Čuješu za vse dobro.

Alfred Vodušek

Zahvala

Ob smrti moje mame

Ane Glavač

se zahvaljujem sodelavkam za darovane sveče in izrečena sožalja ter sindikalni podružnici Strokovnih služb za darovani venec.

Majda Rihtar

Zahvala

Ob mnogo prerani izgubi našega dragega moža, atija in dedija

Staneta Jeseničnika

se iskreno zahvaljujemo sodelavcem Premogovnika Velenje za izrečena sožalja, govorniku za besede slovesa ter častni straži in rudarski godbi za izkazano pozornost.

Hvala vsem, ki ste ga tako velikem številu pospremili na njegovi zadnji poti.

Žena Marija, hčerki Darinka in Mateja z družinama

*Tvoje srce več ne bije,
bolečin več ne trpiš,
nam pa žalost srce trga,
solza lije iz oči.
Dom je prazen in otožen,
ker te več med nami ni.*

Ob nenadni in nenadomestljivi izgubi ljubega moža, skrbnega očeta, zlatega dedija in tasta

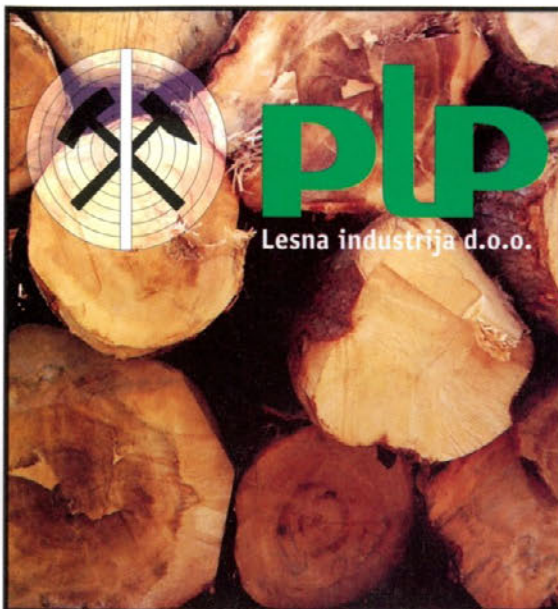
Ludvika Kričaja

nam je bolečino blažilo spoznanje, da jih je veliko, ki čutijo z nami in so nam pomagali.

Iskrena hvala vsem sorodnikom, sosedom, prijateljem in znancem, ki ste ga v tako velikem številu pospremili na njegovi zadnji zemeljski poti, darovali svete maše, cvetje in sveče ter izrazili ustna in pisna sožalja in tolažbe. Pristrčna hvala rudarski godbi, rudarski častni straži, duhovnikoma Gabrijelu Knezu in Petru Leskovarju za opravljen cerkveni obred, govorniku za ganljive besede slovesa ter podjetju Komunale Slovenj Gradec.

Še enkrat pristrčna hvala vsem in vsakomur posebej, ki se ga boste z lepo mislijo spominjali.

Žena Mimika, hčerki Olga in Cvetka z družinama



AVTOR: DUŠAN KOVAČIČ	TRENUTNA SVETLOBA V OBLIKI CIKAKA	IMETJE	VODNA PTICA Z ZELO DOLGIM VRATOM	V AVSTRALJI ŽIVEČA VELIKA PTICA	RAZBOJNIK		ELIZABETH TAYLOR	NAŠA VZHODNA SOSEDA	GIZDALIN, NADUTEŽ			
KAR JE SPLETENO						REKA V ZAH. NEMČIJI				RUSKA TENISAČICA KURNIKOVA		
HLADEN SREDO- ZEMSKI VETER						TELESNO OKRASJE						
VINO IZ GORIŠKIH BRD							ŠPANSKI GOSPOD					
CELJSKA TOVARNA						VDOR MI- KROBOV V ORGANIZEM	REKA MED BIH IN HRVAŠKO					
MOŠKO OBLAČILO						TRMASTA ŽIVAL						
									ANGLEŠKI IGRALEC BATES	MALOVREDNI ODVEČNI PREDMETI		
	MAJHNA SRAJCA	BIKOBORC	SODELAVEC DRŽAVNE OBVEŠČEVAL SLUŽBE	POVRŠINA, PO KATERI HODIMO	IVO JAN	NERESNICA NAPEV	ZELENJAVNA JED					
							REKA V S. AMERIKI					
POKONČNI DEL NOGO- METNIH VRAT (žargon)							TROJANSKI JUNAK, KI JE BLODIL PO SVETU		MASTNA V VODI NETOPNA TEKOČINA	POZELENJE FILMSKA ZVEZDA		
PECIVO PODKVASTE OBLIKE							AFRIŠKI VELETOK LJUBLJANA		AMERIŠKA FILMSKA NAGRADA NIZEK ŽENSKI GLAS			
CONA					ČUSTVENA POTREBA PO NEČEM OZKOST			MOSTOVŽ, POMOL 60 MINUT				
JAPONSKA VALUTA				OSCAR ARIAS POLET, ZANOS		RIBA KAČASTE OBLIKE				SLIČICE PROGRAMOV NA ZASLONU MONITORJA	VODITELJ KVIZA LEPO JE BITI MILJONAR	HAVAJSKI POZDRAV
TERME VZHODNO OD BRÉZIC					KAREL OŠTIR		PROSTOR ZA OPRAVLJANJE POTREBE	ŽILA ODVODNICA OLIVER REED				
IVO DANEU			KIP PODOBA SELEN			PRITOK SAVE PRI MEDVODAH BISTVO			VOTEL PANJ	NAZIV	OŠILJENA DEBELEJŠA PALICA	
AMERIŠKA MAFUŠKA ORGANIZAC. PO ITALIJAN. VZORU									RAZLIČNA VOKALA STAR SLOVAN		AMERIŠKA PEVKA (Yoko) ALUMINIJ	
PULJSKI AMFITEATER					ROBERT REDFORD		NAŠ POLITIK (PAVLE)	ZBORNIK, LETOPIŠ KOSTNI LOK NAD OČESOM				



DEL NOGE POD GLEŽNJEM										
PRIPADNIK INDIJAN. PLEMENA INKOV								NOČNI LOKAL		
VODSTVENI VOJASKI ORGAN										
ČRNKASTA KRAVA										
DRŽAVNO PREMOŽENJE										

NAGRADNA KRIŽANKA

podjetja PLP Lesna industrija, d.o.o.
Napišite gesli iz križanke na dopisnico in jo do
28. septembra 2001 pošljite na naslov: Uredništvo
Rudarja, Premogovnik Velenje, Partizanska 78,
3320 Velenje.
Podjetje PLP Lesna industrija bo prispevalo
tele nagrade:

1. nagrada: izdelki v vrednosti 5.000,00 SIT
2. nagrada: izdelki v vrednosti 2.500,00 SIT
3. nagrada: izdelki v vrednosti 1.000,00 SIT



Celje - skladišče

D-Per
65/2001



COBISS 0



PLP

Lesna industrija d.o.o.

Velenje, Partizanska 78
Tel.: 03 898 13 50, fax: 03 586 49 75
e-mail: marina.sirnik@rlv.si

Proizvodni program:

ŽAGAN LES,
DECIMIRANI ELEMENTI (frize),
STENSKI IN TALNI OPAŽI
BRUNA
LEPLJENI KONSTRUKCIJSKI ELEMENTI.

**PONUDBA
MESECA**

**PONUDBA
MESECA**



**IZDELAVA LEPLJENIH
BUKOVIH STOPNIC**

10 let podjetja PLP

Letos mineva deset let, odkar smo v Premogovniku Velenje pričeli z ustanavljanjem hčerinskih družb. Tako je tudi družba PLP Lesna industrija, d.o.o., s sedežem na Partizanski cesti 78 v Velenju, 27. junija zabeležila desetletnico delovanja.

Ob tem jubileju smo se v družbi odločili, da ga skromno proslavimo skupaj z našim ustanoviteljem in poslovnimi partnerji ter ob dnevu odprtih vrat, kot smo ga delovno poimenovali, pokažemo, kaj smo v teh desetih letih dosegli.

**NAŠ DESETLETNI JUBILEJ
BOMO PREDVIDOMA
OBELEŽILI
V PETEK,
21. SEPTEMBRA 2001.**

Mirko Zager,
direktor